БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 2 (1910) ЯНВАРИИН 3 ВТОРНИК 1956 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. Е. Ворошиловай хэлэһэн

Шэнэ жэлэй үгэ

Хүндэтэ нүхэд! Манай агуехэ социалистическэ Эхэ ороной хүндэтэ гражданинууд!

Гаража байгаа Шэнэ жлтэй дашарамдуулан таанарые бүхы сэдьхэлһээ аяршалнаб.

Үнгэрэгшэ 1955 он элитэ еэ событинуудаар баян байгаа. Энэ хадаа эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө эдэбхитэй, амжалтатай тэмсэлэй жэл байгаа. Энэ жэлдэ советскэ арад табадахи табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар, болзорһоонь урид дүүргэжэ, ажалай ехэ амжалта туйлаа

Үнгэрэгшэ жэлдэ ябажа гараһан замаа эрьен хараха зуураа, советскэ хүнүүд оролдосотойгоор, һайнаар хүдэлмэрилөөбди, амгалан ажалнай тайхамшагта үрэ дүн асараа гэжэ омогорхолтойгоор хэлэжэ шадаха байна. Манай Эхэ орон хизааргүй үргэн газар нютагуудта фабриканууд болон заводууд, хүсэтэ гидроэлектростанцинууд, шэнэ МТС-үүд болон совхозууд байгуулагдаа, ажаһуудалай гэр байшангууд, һургуулинууд болон эмнэлыц эмхи зургаанууд, культурын байшангууд болон клубуүд шэнээр бариггдаа. Үргэн ехэ шэнэ газар элдүүрилэгдэжэ ашаглагдаа. Манай бүхы арадай ажахы урагшаа дабшан, ехэ алхам хэһэн байна

Нягтаар жагсаһан ба Коммунистическэ партяар хүтэлбэрилүүлһэн агуехэ советскэ арад зохёон байгуулхы ажалаараа Эхэ ороноо жэлһээ жэлдэ улам ехэ хүсэтэй, гоё һайхан болгоно.

Шэнэ, 1956 ондо орохо зуураа, бидэнэр туйлаһан амжалта тухайгаа бодохоһоо гадна, үшөө шиидхэгдээгүй зорилгонууд тухайгаа, бии байгаа дутагдалнуудаа усадхахын түлөө тэмсэл тухайда, коммунистическэ байгуулалтын саашанхи хүгжэлтэ тухайда мүн лэ бодонобди. Манай алдарта Коммунистическэ парти бүхы советскэ хүнүүдтэ хандажа, хүндэ индустриие бүри амжалтатайгаар хүгжөөхын тулада хүсэ оролдолгоёо арьбадхахыень, социалистическэ хүдөө ажахые бүри еээр, таһалгаряагүй хүгжөөхыень, арадай хэрэглээй эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэхыень, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхыень, байрын гэр байшангууд болон культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудые бүри олоор барихыень, манай арадай ажабайдалые саашадань һайжаруулхыень уряална.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Советскэ Союз бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түшэг тулгуури байһанаа онсо хүсэтэйгөөр харуулаа; Советскэ Союзай эдэбхитэйгээр ябуулһан эб найрамдалай политика «хүйтэн дайниие» хамгаалагшадые элишэлхэ, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха, уласхоорондын оршон байдалые сэрэгэй угаарһаа нилээд ехээр сэбэрлэхэ хэрэгтэ тон шухала үүргэ дүүргээ.

Агуехэ дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые толгойлогшонорой Женевскэ зүблөөн, Бандунгска конференци мэтын шухала событинууд эб найрамдал бэхижүүлгэдэ, арадуудай хоорондын экономическа ба культурна харилсан ажаллалгые үргэдхэлгэдэ ашагтай һайнаар туһалһан байна. Удаа тээнь болоһон дүрбэн гүрэнэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Зүблөөн дээрэ баруун гүрэнүүдэй баримталһан хараа бодолһоо боложо, һаналаа нэгэдээгүйшье һаань, Женевын ёһо заншал арадуудай сэдьхэлдэ би байһаар. Бүхы дэлхэйн бүмбэрсэгэй арадууд яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ болюулхые, атомна болон водородно зэбсэг хорихые улам бүри эдэбхитэйгээр эринэ.

Советскэ правительство уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын түлөө тэмсэлэй бодото һайн жэшээ харуулаа. Советскэ Союз өөрынгөө армиие 640 мянган хүнөөр хорооһон, Хитадай Арадай Республикада хабаатай Порт-Артур гэжэ хэрэмые ба далайн-сэрэгэй базые бусаажа үгэһэн, Порккала-Удд гэжэ советскэ далайн-сэрэгэй базые усадхаһан, ерэхэ жэлдэ оборонодо зорюулагдаха гаргашые 10 миллиард шахуу түхэригөөр хорооһон ба тиихэтээ хамта гэр байра барилгада, культурно-социальна хэмжээ-ябуулгануудта үгтэхэ һомололтые ехээр дээшэлүүлһэн байна.

Зүүн зүгэй хүндэшэ оронуудай олониитэһээ гадна, мүн газар дэлхэй дээрэхи эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүд нүхэд Булганинай, Хрущевой Инди, Бирма ба Афганистан ошожо ерэһыень арадуудай тэгшэ эрхэтэй ба хани барисаатай байха сурталай, олониитын элдэб байгуулалтатай оронуудай эбтэйгээр ажабайха ёһо гуримай туйлай ехэ илалта гээшэ гэжэ үнэн зүбөөр сэгнэһэн байна. Индиин агуехэ республикын, Бирмын ба Афганистанай арадуудтай Советскэ Союзай арадуудай хани барисаан, экономическа ба культурна харилсан ажаллалга энэ үндэһэ һуури дээрэ байгуулагдаа, саашадаа бэхижэхэ байна.

Хитадай Арадай агуехэ Республикын ба социализмын болон демократиин бүхы лагериин арадуудтай СССР-эй ажалшадай ахадүүгэй эбдэршэгүй хани барисаан жэлһээ жэлдэ улам бүри хүгжэн бэхижэнэ.

Социализмын үндэһэ һуурии байгуулжа байгаа Югославиин ахадүү арадуудтай манай ороной харилсаанай таатай зохид болгогдоһониие советскэ арад ехээр һайшаана.

Манай орон Шэнэ жэлые гайхамшагта событиин— Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съездын урдахана угтажа байна. Коммунизм байгуулжа байгаа манай баатарлиг арад ажахын ба культурна байгуулалтадаа шэнэ, бүри ехэ амжалта гаража байгаа жэлдэ туйлаха гэжэ батаар этигэжэ байһанаа энээнтэй дашарамдуулан мэдүүлжэ болоно.

Хүндэтэ нүхэд! Шэнэ жэлтэй дашарамдуулан таанарые бултыетнай — хүдэлмэришэдые, колхозниггуудые, интеллигенциие, советскэ эхэнэрнүүдые, манай гайхамшагта залуушуулые Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, Советскэ Правительствын үмэнэһөө үнэн сэдьхэлһээ амаршалнаб!

Эб найрамдалай бүхы үнэн ханинарые, эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудые халуунаар амаршалаад, шэнэ жэлтэй дашарамдуулан һайн һайханиие хүсэнэб.

Гаража байгаа он хадаа манай инаг түрэл Эхэ ороной улам ехээр һалбаран мандалтын, бата бэхи эб найрамдалай, уласхоорондын түгшүүрилэй саашадаа һуларалгын он, бүхы арадуудай хоорондын хани барисаанай улам саашадаа хүгжэн бэхижэлгын он болог лэ!

Хүндэтэ нүхэд ба ханинар, Шэнэ жэлээр!

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинай хэһэн

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

Дэлхэйн бүхы радиостанцинуудаар 1956 оной январиин 1-дэ дамжуулхын тулада шэнэ жэлэй мэдүүлгэ хэхыень гуйжа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинда Пате-Маркони гэжэ франко-английска радиотехническэ компани хандаһан байна.

Н. А. Булганинай шэнэ жэлэй мэдүүлгэ доро толилогдобо:

«Хаанашье байгаа һаань, манай бүхы шагнагшадые Шэнэ жэлтэй дашарамдуулан үнэн сэдьхэлһээ амаршалаад, ажабайдалайнь зол жаргалтай, баяртай, амжалтатай байхые хүсэнэб.

Эгээн ехэ ямар хүсэлтэй байнабта гэжэ хэрбээ мүнөөдэр олон миллион хүнүүдһээ асуугаа һаа, тэдэнэр бодолгото болонгүй: эб найрамдал гэжэ харюусаха байхал.

Арадууд эбтэйгээр, хани барисаатайгаар ажабайжа шадахашье байна, тиигэхэшье ёһотой. Тэдэнэр яахадаа эб найрамдал хүсэнэб гэхэдэ, эб найрамдал хадаа үглөөдэртөө этигэхэ арга хүн бүхэндэ олгохо, зэбсэгжэлгын хүндэ ба хэрэггүй даралтаһаа зайсуулха, амгаланаар ажаллаха, һайн ажабайдал байгуулха арга боломжо олгохо байна.

Социльно-политическэ элдэб байгууламжатай гүрэнүүдэй эбтэйгээр ажабайхын түлөө бидэнэр тэмсэнэбди, яахадааб гэхэдэ, энэ хадаа бүхы оронуудай арадуудай эгээн һангин хүсэлдэ харюусана.

Бидэнэр иимэ лэ һанал хүсэлтэйгөөр правительствонуудые Толгойлогшонорой Женевэдэ болоһон Зүблөөндэ хабаадаа һэмди. Тус зүблөө уласхоорондын шухала болоһон асуудалнуудай талаар нэгэн һаналта шиидхэбэринүүдые туйлаха зорилгоор бэе бэеэ ойлголсолгодо, харилсан ажаллалгада шухала удхашанартай байгаа. Инди, Бирма ба Афганистанда һаяхан ошоод ябахадаа бидэнэр энэ замай зүб зүйтэй байһые бүри ехээр ойлгообди. Эдэ ба мүн бусад оронуудтай манай хани барисаан мэдээжэ табан ёһо гуримһаа үндэһэлнэ. Энэ хадаа территориальна бүрин бүтэн байлгаяа ба өөрын эрхээ хүндэлэлсэхэ, бэе бэедээ добтололсохогүй, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ оролсохогүй, тэгшэ эрхэтэй байха, бэе бэеынгээ ашагые харалсаха, амгаланаар ажабайха гэһэн ёһо гурим болоно.

Бидэнэрэй гүнзэгыгөөр этигэжэ байһанай ёһоор, энэ ёһо гуримые бүхы оронуудай хэрэглэбэл, гүрэнүүдэй бэе бэедээ этигэлсэлгые бэхижүүлхэ, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха замаар урагшаа дабшаһан шухала алхам болохо байгаа.

Энэ зам дээрэ бага бэшэ һаад түбэг ба бэрхэшээлнүүд бии гэжэ бидэнэр мэдэнэбди, гэбэшье бүхы гүрэнүүдэй һайн хүсэлтэй ба эб найрамдалда дуратай байгаа һаань, тэрэ һаад түбэг болон бэрхэшээлнүүдые зайсуулжа, шухала болоһон асуудалнуудаар үгэеэ ойлголсожо болохо гэжэ бидэнэр батаар этигэнэбди. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ талаар үсөөн бэшэ жэшээнүүд харуулагдаа. Урдахи жэлэйнгээ туйлалтануудые 1956 оной нэрэтэй солотойгоор үргэлжэлүүлхынь ба арьбадхахынь тулада бүри ехэ оролдосотойгоор ажаллаял.

Шэнэ оной уласхоорондын харилсаандахи түгшүүрилэй саашадаа һуларалгын он, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай бэхижэлгын он болохыень хүсэебди».

СССР-эй Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Нүхэд депутадууд!

Манай хани барисаата гурбан оронуудта—Инди, Бирма болон Афганистанда бидэнэй ошоод ерэһэн тухай нүхэр Николай Александрович Булганинай элидхэл дуулаабди. Бидэнэрэй ошоод ерэһэнэй дүнгүүд тухай, тус оронууд дотор Советскэ правительствын даалгабаряар бидэнэрэй хэһэн хэлсээнүүд тухай, Советскэ Союзай правительство болон Индиин, Бирмын болон Афганистанай Правительствонуудай хоорондо хэгдэһэн хэлсээнүүд тухай Верховно Соведтэ дуулгаха шухала гол юумэнүүд тус элидхэл соо хэлэгдээ.

Би хадаа нүхэр Булганинай элидхэл соо хэлэгдэһэн бүхы юумэнүүдые зүбшөөнэб. Зарим нэгэн асуудалнуудаар тэрэшэлэн юумэ хэлэхэ һанаатайб.

Советскэ правительство болбол Индиин Премьер-министр господин Неругэй уряалые баясхалантайгаар хүлеэн абаад, Индиин хүтэлбэрилэгшэдтэй ба арадтай холбоо барисаа байгуулхын тулада хани барисаанай ёһоор бидэнэрые Инди эльгээһэн байна. Манай оронуудые нэгэдүүлһэн юумэн олон байна, тэрээн соо гол шухалань — бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэл мүн болоно.

Индиин Республикын удхашанар тухай хэлэһэнэйшье хэрэггүй гэжэ һананаб. Агуехэ индийскэ арад өөрынгөө ороной национальна болон политическэ бэеэ даанхай байдалые туйлаһанаа бэхижүүлхэ гэжэ хүсэд дүүрэн шиидэнхэй. Эб найрамдалда дуратай гүрэн мүн бологшо Инди хадаа уласхоорондын шухалын шухала олон асуудалнуудые шиидхэлгэдэ улам бүри ехэ үүргэ дүүргэжэ байна. Тэрэ хадаа бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые сахихын ба бэхижүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэгшэ мүн.

Колониальна журамһаа сүлөө болоһон Индиин арадууд ороноо хүгжөөхэ замые бэдэржэ байна. Гүрэнэй болон политическэ гайхамшагта ажал-ябуулагша мүн болохо хүндэтэ премьер-министр Джавахарлал Неру түрүүтэй Индиин Республикын правительство бусад гүрэнүүдһээ мэдэлгүй өөрынгөө политика эрид шууд ябуулна. Тиин энэнь гүнзэгы ехээр хүндэлэгдэхэ байна.

Манай оронуудай нягта барисаан ба ажал хэрэгэй хани харилсаан хадаа хоёр таладамнай аша туһатай байна.

Бидэнэр айлшалжа ошохо тухай Бирмын Правительствын болон Афганистанай Правительствын уряалые хүлеэн абахадаа мүн лэ тиимэ һанал бодолые хүтэлбэри болгообди.

Индидэ, Бирмэдэ болон Афганистанда бидэнэрэй ошолто хадаа бүри һаяхан дарлажа байһан оронуудтайнь Советскэ Союзай хани барисаа бэхижүүлхэһээнь айжа байһан колонизаторнуудай дурагүйтэлгые үүсхэхэ гэжэ, колониальна гүрэнүүдэй байдалые саашадаа һуларуулгада туһалха гэжэ бидэнэр мэдэһэн байгаабди.

Зүгөөр господинууд колонизаторнууд миил өөһэдтөө гомодохо баатай болоно.

Бусад гүрэнүүдтэй Советскэ Союзай хани харилсаанай ба эбтэ байдалай ёһо гуримууд хадаа колонизаторнуудай политикын ёһо гуримуудһаа тад ондоо гэжэ булгадаа мэдэнэд. Бүхы, ехэшье, багашье арадууд болон оронуудай интересүүдые гүнзэгыгөөр ойлгохо ба хүндэлхэ ябадалай үльгэр жэшээ харуулха зуураа, Советскэ Союз адли тэгшэ эрхэгүй гү, али эрэмдэг дутуу арадууд үгы юм гэһэн ушарһаа үндэһэлнэ.

Бусад гүрэнүүдтэй хани барисаа бэхижүүлхэ зуураа, Советскэ Союз хадаа империалистическэ гүрэнүүд шэнги өөрынгөө дура хүсэлые бусадта баадхан абхуулдаггүй, ямар нэгэн уридшалһан условинуудые табидаггүй байха юм. Советскэ Союз тиихэ зуураа, өөртөө ямар нэгэн онсо һайн юумые бэдэрдэггүй, харин тэгшэ эрхэтэй гүрэнүүдэй интересүүдые хүндэлхэ ябадалһаа үндэһэлнэ.

Арад бүхэн өөрынгөөл дураар ажабайдалаа байгуулха эрхэтэй юм. Нэгэ ороной нүгөөдэеэ богоолшолхо гү, али тонохо гээшэ айхабтар муухай таарахагүй ябадал мүн болоно.

Арадуудай адли тэгшэ эрхэ, бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгтэ ондоо гүрэнүүдэй хамааралсахагүй, добтололсохогүй, политическэ системэнүүдһээ дулдыдангүйгөөр оронуудай амгалан ёһоор оршон һууха ябадал дээрэ бусад оронуудтай манай харилсаанууд хододоо байгуулагдадаг юм. Эдэ ёһо гуримуудые бидэнэрэй наринаар сахижа байһан ушар, Азиин гүрэнүүдтэй бидэнэрэй улам нягтаржа байгаа хани харилсаан хадаа өөһэдынгөө позицинуудые алдахагүй гэһэн оронууд тушаагаа тактикаяа хубилгахыень колонизаторнуудые баадхана, тус оронуудай байдалые хүнгэдхэнэ.

Энэ хадаа багахан удхашанартай зүйл бэшэ.

Инди, Бирма болон Афганистанда бидэнэрэй ошоһон ушар хадаа манай оронуудай гансал хүтэлбэрилэгшэдэй эбтэй һайн болоходонь бэшэ, харин арадуудай эбтэй һайн болоходонь туһалха байха гэжэ хараадаа абаһан байгаабди. Индиин, Бирмын болон Афганистанай арадууд Советскэ Союз тухай, советскэ ороной арадуудай ажабайдал тухай ехээр мэдэжэ абаха аргатай болоо. Мүн энэ хадаа бидэнэрэй хани барисаата холбоое бэхижүүлгэдэ туһалха байна.

Эсэстэ, бидэнэр хадаа Инди, Бирма болон Афганистанда манай ошоһон ябадал бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хүсые үшөө ехээр бэхижүүлхэ, дайн сэрэг баримталагшадай лагериие һуларуулха гэжэ бата бэхеэр мэдэһэн байгаабди. Гансахан энэ ушаршье хадаа бидэнэрэй тиишэ ошохыемнай тон шухала болгоо. Юундэб гэхэдэ, эб найрамдалай хэрэг хадаа бүхы хүн түрэлтэнэй эгээн ехэ дура хүсэлые харуулһан агуехэ хэрэг мүн.

Тиишэ ошоходоо һанаһан хүсэһэн юумэмнай хүсэд бүтээ гэжэ бидэнэр мүнөө хэлэжэ шадаха байнабди. **(Үни удаан альга ташалга).**

Нүхэд депутадууд!

Инди, Бирма болон Афганистанаар ябахадаа хараһан үзэһэн юумэ тухайгаа хэлэжэ, таанарай анхаралые эзэлхэгүйб, юундэб гэхэдэ, энээниие хэлэхын түлөө даншье ехэ саг хэрэгтэй. Энэ хадаа тон ехэ ба зүрхэ хүдэлгэмэ зүйл мүн гэжэл хэлэхэ байнаб. Эдэ зүйлнүүд мартагдашагүй. Теэд эгээн ехэ һонин юумэн тэндэхи арад зонтой уулзалганууд болоно.

Индидэ хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадыншье, мүн арад зониишье хани халуунаар маниие угтаха гэжэ хүлеэһэн байгаабди. Зүгөөр тэндэ хүрэһэн түрүүшымнай минутаһаа эхилээд болоһон юумэн манай һанаһан бүхы юумэнһээ үлүү байгаа.

Индиин Республикын столица—Делидэшье, мүн Индиин бусад бүхы штадууд болон городуудташье бидэнэрые хэдэн зуун мянгаад, миллион хүнүүд угтаһан байна. Энэ хадаа Советскэ Союзай арадуудта Индиин арадуудай инаг дуратай байһанаа гэршэлэн харуулһан имагтал халуун зүрхэнэй уулзалганууд мүн болоо.

Бидэнэрэй ябаһан лэ газарта маниие хани нүхэд тойрожо, Индиин болон Советскэ Союзай хэтэ мүнхэ, эбдэршэгүй хани барисаанай хүндэлэлдэ зорюулагдаһан үгэнүүдые хэлээ. Эбтэй һайхан бүлэ соо инаг ахадүүнэртэеэ уулзаһандал адляар Индиин арадуудай агуехэ бүлэ дотор бидэнэрые, агуехэ советскэ арадай эльгээһэн түлөөлэгшэнэрые халуунаар, баясхалантайгаар угтаһан байна. **(Үни удаан альга ташалга).**

Бирмын арадууд, Премьер-министр У Ну болон Бирманскэ Союзай бусад хүтэлбэрилэгшэд бидэнэрые мүн тиимэ хүхюу баясхалантайгаар угтаһан байгаа. Афганистанда арад зониишье, тэрэшэлэн Премьер-министр господин Мухаммед Дауд болон Афганистанай бусад хүтэлбэрилэгшэдшье бидэнэрые тэрэшэлэн халуун баяртайгаар угтан абаа.

Индиин, Бирмын болон Афганистанай арадууд тиимэ халуун дуратайгаар гансал бидэнэртэ хандаа юм гэжэ оройдоошье һананагүйбди.

Энэ хадаа Советскэ Союзай арадуудые манай хани барисаата оронуудай арадуудай хизааргүй инаг дуратайгаар хүндэлжэ байһанай гэршэ мүн гэжэ бидэнэр мэдээбди.

Энэ хадаа бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө, бүхы хүн түрэлтэнэй ерээдүйн жаргалта һайхан байдалай түлөө тэмсэлдэ Советскэ Союзай арадуудай түүхэтэ ехэ габьяатай байһаниие Индиин, Бирмын болон Афганистанай арадуудай үнэн зүрхэнһөө мэдэржэ байһанай гэршэ мүн болоно гэжэ бидэнэр мэдээбди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Индидэ, Бирмэдэ болон Афганистанда байхадаа бидэнэр уласхоорондын политикын шухалын шухала олон асуудалнуудаар эдэ оронуудай правительствонуудтай һанамжаа үргэнөөр хэлсээбди. Хаанашье ябахадаа бидэнэр зүбшэн хэлсэһэн бүхы асуудалнуудаараа бэе бэеэ ойлголсоһон байнабди. Гол түлэб бидэнэр ондо ондоо социальна системэтэй оронуудай амгалан ёһоор зэргэлэн ажаһуулгын асуудалнуудые, манай оронуудай хоорондохи экономическа болон культурна холбоо барисаануудые саашадаа хүгжөөлгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсээбди.

Хөөрэлдөө хэхэдэмнай манай һанал бодолнуудай нэгэ адли байһаниинь элирүүлэгдээ, бидэнэр эдэ асуудалнуудаар бэе бэедээ таараха шиидхэбэринүүдые абаабди, хамтын мэдүүлгэнүүд болон хэлсээнүүдэй тулада шухала хэрэгтэй найруулгануудые олообди.

Индидэшье, Бирмэдэшье, Афганистандашье тиимэл байгаа. Энээниие тэмдэглэхэдэ ехэл аятай байна

Энэ хадаа оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй һайн һанал хүсэлтэй ба үнэн сэдьхэлтэй байһан ушарта оронуудай хоорондохи харилсаануудай бүхы асуудалнуудые, ниитынгээ системын ондо ондоо байбашье һаань, эбэй ёһоор шиидхэжэ болохо ба шиидхэхэ хэрэгтэй байһан тухай гэршэлэн харуулна бэшэ аал?

Бэе бэедээ тааруулан заатагүй шиидхэжэ боломоор юрэнхы асуудалнууд бии гээшэл. Социалистическэ оронуудта гү, али капиталистическэ оронуудта ажаһуужа байһанһаа дулдыдангүйгөөр бүхы арадууд асуудалнуудые тиимээр шиидхэхые хүсэнэ. Эдэ асуудалнуудые бидэнэр амжалтатайгаар, хани харилсаатайгаар шиидхэжэ шадахабди.

Энээнэй эгээн эли тодо ба үнэншэмөөр үльгэр жэшээнь Советскэ Союз Инди хоёрой хани харилсаанууд болоно. Советскэ Союз доторхи ба Индидэхи ниитын болон гүрэнэй системэнүүд бэе бэеһээ илгаатай. Хэдэн олон асуудалнуудаар бидэнэр болон Индиин хүтэлбэрилэгшэд ондо ондоо һаналтай байнабди. Бидэнэршье, манай ханинаршье—индийскэ гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдшье энээниие нюунагүйбди.

Зүгөөр энэ хадаа бусад оронуудтай манай холбоо харилсаанай үндэһэ һуури боложо байдаг эбтэ ёһоор оршон байлгын табан ёһо гуримые баримталан Советскэ Союз Инди хоёрой хоорондо эбтэ харилсаануудые байгуулха ба хүгжөөхэдэмнай бидэнэртэ, индийскэ хани нүхэдтэмнайшье һаад хэнэгүй. Манай оронуудай хоорондохи һайн сэдьхэлэй, эбтэ харилсаан һалбаран хүгжэжэ байна.

Бирманскэ Союзтай ба манай үнинэй хани, һайн хүршэ Афганистантай манай холбоо харилсаанууд мүн иимэ ёһоор хүгжэжэ байна.

Инди, Бирма болон Афганистанда бидэнэрэй ошоһоной эсэстэ Советскэ Союз болон эдэ оронуудай хоорондо али алиндаа ашагтай туһатай экономическа хэлсээнүүд баталагдаа. Тус хэлсээнүүд Советскэ Союзай, Индиин, Бирмын болон Афганистанай интересүүдтэ зорюулагдана.

Бидэнэр Индиин Республика, Бирманскэ Союз болон Афганистаниие бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ тэгшэ эрхэтэ гүрэнүүд гэжэ тоолонобди. Бидэнэрэй ошоһон оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй болон манай хоорондо эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй асуудалаар хоёр ондоо һанал гэжэ байхагүй. Тиин эдэ асуудалнууд гол шухала асуудалнууд мүн болоно, эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ гэжэ бүхы хүн түрэлтэн оролдоно.

Индидэ, Бирмэдэ болон Афганистанда бидэнэрэй ошоһониие, советско-индийскэ, советско-бирманскэ болон советско-афганска хэлсээнүүдэй дүнгүүдые дэлхэй дээрэхи бүхы хани нүхэднай һайшаана.

Зүгөөр манай айлшалалгые зарим оронууд дотор нэгэ зарим хүнүүд, тэрэ тоодо тушаалташье нюурнууд дурагүйгөөр угтаһан ба бидэнэртэ хороо бусалһан байха юм.

Гол түлэб иимэ ябадал Англида ба Америкын Холбоото Штадууд дотор үзэгдэнэ. Зарим тиимэрхүү абяанууд гэхэ гү, али дуугаа ниилүүлһэн абяанууд бусадшье оронуудта дуулдаһан байна, жэшээлхэдэ, Канадада гадаадын хэрэгүүдэй министр господин Пирсон гэгшэ холын бодолгүй мэдүүлгэ хэһэн байна.

Энэ юунһээ болооб?

Тэдэнэрэй һанаашаар болоходо бидэнэр колонизаторнуудта эсэргүүсэн буруу юумэ хэлэһэн, колониальна болон бэеэ даанхай ороной арадуудые дарлалгын ба тонолгын энэ формые ехээр буруушааһан болонобди. Тэдэнэймнай түлөө бидэнэрые буруушааһан, ухаа заһан, бидэнэртэ ондоогооршье нүлөөлхэ гээд үзэһэн байха юм.

Колонизаторнууд болон колониальна журам тухай бидэнэр шэнэ юумэ юу хэлээбибди, бидэнэрэй хэлэһэн юумэ дуулахадаа тэдэ колонизаторнууд болон тэдэнэрые үмөөрэгшэд юундэ тиитэрээ галзуурнаб? Бидэнэр бултанда мэдээжэ, арсажа болошогүй баримтануудые хэлээ гээшэлди.

Жэшээлхэдэ, английска колонизаторнууд арад зон бэшэ, харин сохом колонизаторнууд мүн байһа-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

СССР-эй Верховно Совэдэй дүрбэдэхи сесси

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Үргэлжэлэл)

ниинь элитэ! — Тэдэнэр Индидэ хоёр зуу шахуу жэлдэ эзэрхээ, тэдэнэр Бирмын болон Афганистанай арадуудые үни удаан саг соо дарлан мүлжөө.

Энэ ябадалынь юундэ хүргөөб?

Бүгэдэнэй хүндэлдэг Индиин премьер-министр, энэ асуудалые һайнаар мэдэдэг Джавахарлал Неругэй хэлэһээр хэлэхэмни.

«Үлэмжэ элитэ баримта хадаа Индидэ английскэ эзэрхэлгын ямаршье үрэгүй байлга ба индийскэ ажабайдалые тэрэнэй һандаргаһан ябадал мүн болоно,—гэжэ Неру «Индиие нээлгэ» гэжэ ном соогоо заана.—Гадаадын оронһоо ерэһэн хуули засаг хадаа эзэрхэжэ байһан арадайнгаа творческо эршэ хүсэнэй эшэ үндэһэнһөө заатагүй өөрыгөө амяарлан таһалдаг,—гэжэ Неру бэшэнэ.—Энэ гадаадын засагай экономическа болон культурна центрынь богоолшологдоһон оронһоо холо байхадань, тэрээнһээ гадна, тус засаг расизмда түшэглэн байхадань тэрэ амяарлан таһаралгань улам ехэ боложо, богоолшологдоһон арадуудай духовно болон культурна доройтолгодо хүргэдэг юм».

Индидэ английскэ эзэрхэлгын хойшолонгууд тухай хэлэхэ зуураа, господин Неру дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ орон дотор болоһон аймшагтай үлэсхэлэн байдал тухай һануулна. Тэрэ иигэжэ бэшэнэ:

«Английскэ эзэрхэлгын эсэстэ болоһон үгырэл болон ядарал харагдана. Индидэ английскэ эзэрхэлгын эгээн хүшэр хүндэ хойшолонгынь тиимэ байһан юм. Үлэсхэлэн байдал хадаа усалта аюулһаа, байгаалиин хүсэнүүдэй аюулһаа, дайсанай сэрэгэй блокадаһаа болоо бэшэ. Үлэсхэлэн байдал хадаа хүнэй хэһэн уршагһаа болоо, тэрэниие уридшалан мэдэжэ ба зайсуулжа болохо байгаа гэжэ юумэ мэдэхээр лэ хүн хадаа хэлэхэ байна».

«Индиин эдеэ хоолой проблемэ» гэжэ номой автор индийскэ экономист Синг гэгшын мэдээнэй ёһоор, 19-дэхи зуун жэлэй миин һүүлшын хорин табан жэл соо Индидэ арбан найма дахин үлэсхэлэн байдал тохёолдоо; энэ үе соо үлэсхэлэн байдалһаа боложо 26 миллион хүн үхөө гэһэн баримтые эндэ хэлэгдэһэндэ нэмэжэ болоно. Хоридохи зуун жэлдэ үлэсхэлэн байдалай хэмжээн үшөө ехэ болоо. Гансахан 1943 ондо Инди дотор үлэсхэлэн байдалһаа боложо гурбан миллион табан зуун мянган хүн үхөө.

Баримтанууд иимэ байна. Эдэ баримтанууд колонизаторнуудай һайниие харуулна бэшэ.

Английскэ колонизаторнуудай эзэрхэлгэдэ дайрагдаһан бирманскэ арадай хуби заяан мүн тиимэ гашуудалтай байгаа. Үшөө 1824 ондо Англи Бирмые эзэмдэхын түлөө зэбсэгтэ тэмсэл эхилжэ, тэрэнь 1885 ондо тус орониие хүсэд эзэмдэлгээр дүүрэһэн байха юм. Хизааргүй ехэ эрхэ олгон Англиин томилһон генерал-губернатор Бирмые зонхилжо байгаа.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Бирмые Япони эзэмдэһэн байха юм. 1945 ондо Японин бэеэ тушааһанай һүүлээр английскэ колониальна засагууд Бирмэдэ дахяад бусажа, өөрынгөө эзэрхэлгые һэргээн бодхоохо гэжэ һэдээ. Зүгөөр японско эзэмдэлгэдэ эсэргүү тэмсэл дотор урган гараһан бирмын патриотическа хүсэнүүд эршэмтэй шанга эсэргүүсэлтэ хэһэн байна. 1948 оной январь соо английскэ империалистнууд Бирмэдэ бэеэ даанхай байдал олгохо баатай болоһон байна.

Бирмын болон Афганистанай арадууд, мүн Индиин арадууд өөһэдынгөө оронуудые тонохыень колонизаторнуудые урижа асарһан бэшэ. Колонизаторнууд тус оронууд дотор өөһэдынгөө эзэрхэлгые булимтаралгын ба тоноолгын дайнуудай эсэстэ тогтооһон байха юм. Колонизаторнуудай сүмэрэн ороходонь Индиин ба Бирмын газар хооһон дайда байгаагүй. Өөһэдын дээдэ зэргын культуратай арадууд тэдэ оронуудта ажаһуужа байһан юм. Жэшээлхэдэ, Индиин арадуудай культурань хүгжэлтынгөө талаар Европын оронуудай, тэрэ тоодо Англиин культураһаа дутахагүй байһан юм. Зүгөөр сэрэгэйнгээ талаар Инди һула орон байгаа, муугаар зэбсэглэгдэнхэй байгаа. Гансал тэрэнэйнгээ түлөө колонизаторнуудай гарта ороһон байха юм.

Мүнөө колониальна журамые хамгаалдаг зарим хүнүүд иигэжэ хэлэнэ:

—Бидэнэр Индидэ эрхэ сүлөөень һайн дураараа олгоһон байналди.

Зүгөөр энэнь Индиһээ колонизаторнуудай юундэ арилһые, Индиин Республикын бэеэ даанхай байдалтай болохые тэдэнэй юундэ зүбшөөрһэниие тон халирхайгаар харуулһан ябадал мүн гэжэ зөөлөөр хэлэхэдэ болоно.

Тэдэнэр ондоо аргаа барагдахадаа иимэ юумые зүбшөөрхэ баатай болоһон байгаа. Хэрбээ тэдэнэр Индидэ үшөө байха гэжэ оролдоо һаа, айхабтар ехэ гээлтэдэ орохо һэн, зүгөөр Хитадһаа бүхы колонизаторнуудые, тиихэдэ тэдэнтэй хамта Чан Кай-шин һүрэг дээрмэшэдые хитадай арадай үлдэн намнаһандал адляар тэдэниие индийскэ арад үлдэн намнаха байгаа. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Соел болбосоролые дэлгэрүүлхэ талаар ехэ түүхэтэ үүргэтэйбди гэжэ заримдаа колонизаторнууд хэлэхэ дуратай байдаг юм. Тэдэ онтохонуудтань түүхые мэдэхэгүй дан гэнэн хонгор хүнүүд этигэжэ болохо байна.

Бодото дээрээ английскэ колонизаторнууд эзэмдэһэн оронуудтаа арад олониитын культурые хүгжөөһэн, өөрынгөө промышленность байгуулхадань, наукые хүгжөөхэдэнь, арадай байдалые һайжаруулхадань тэдэ оронуудта туһалһан байгаа гээшэ гү?

Үгы, тэдэнэр хадаа ёһотол тонуулшад байһан юм. Тэдэнэр тус оронуудые тоноһон, тэдэнэй хүгжэлтые ехээр һаатуулһан байха юм. Бомбейдэхи һүнэй фермэдэ бидэнэй ошоходо Бомбейн штадай главна министр господин Десай гэгшын уйдхартайгаар иигэжэ хэлэһыень би һананаб:

—Английскэ эзэрхэлгын үедэ бүхы юумэ үгы болгогдоһон байгаа. Энэ 200 жэл соо бидэнэр барга бүдүүлиг хүнүүд болошон алдаабди. Колонизаторнуудай эзэрхэһэн Индиин, Бирмын болон бусад оронуудай арадууд колонизаторнуудай эзэрхэлгын аймшагтай муухай хойшолонгуудые усадхахын тулада ехэ хүсэлэл гаргаха ёһотой болоно.

Үшөө һаяхан Индиин арад зоной 80 гаран процентнь, Бирмын арад зоной 63 процентнь үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһаниинь элитэ.

Индиие английскэ капиталистнуудай дарлан мүлжэжэ ехээр баяжаад байхадань, Индиин арад зоной байдалынь Англиин арад зоной байдалһаа һураггүй муу байһаниинь элитэ баримта болоно. Бирма ба колонизаторнуудай удаан саг соо эзэрхэһэн бусад оронууд мүн тиимэ байдалтай.

—Тус оронууд Британска империин составта оролсоод, Англитай адли шахуу байдалда байһан юм,—гэжэ колониальна системые үмөөрэгшэд бидэнэртэ хэлэхэ байха. Зүгөөр тэрэ адли байдал гээшэнь алин бэ?

Тэрээн шэнги адлирхуушье юумэ бидэнэр харагүйбди. Английскэ колонизаторнуудай эзэрхэжэ байһан үедөө Индидэ, мүн Бирмэдэшье өөһэдтөө тон һайн ордонуудые бариһаниинь бидэнэр хараабди.

Тэдэнэр хадаа өөһэдынгөө талада ороһон үсөөхэн феодалнуудта һайн услови байгуулһан ба тэдэнэрые дэмжэдэг байһан юм. Зүгөөр олон миллион индийскэ арад эрхэгүй, хэрзэгы шэрүүнээр дарлагдадаг байгаа.

Индийскэ арад тиимэ байдалтай эбсэхэ аргагүй байһаниинь элитэ. Ганди, Неру болон бусад хүтэлбэрилэгшэд мэтын гайхамшагта хүнүүдэй толгойлжо байһан индийскэ арад, Индидэхи колонизаторнуудай эзэрхэлгэдэ эсэргүү тус арадай бүхы тэмсэлшэд Индиин политическэ бэеэ даанхай байдалые дайлан абалгада ехэ үүргэ дүүргээ. Мүн бидэнэршье тэдэнэрэй тэмсэлые һайшаадаг, тэдэнэй амжалта туйлахада баясхалантай байдаг байгаабди, тус тэмсэлдээ эрэлхэг зориг гаргаһыень магтанабди. **(Үни удаан альга ташалга).**

Колонизаторнуудта эсэргүү үгэ хэлэхэдээ, тэдэнэрэй тоноолгын политика элирүүлэн сохиходоо Англи болон бусад оронууд тушаа хани ёһоной бэшэ ябадал гаргаат гэжэ бидэнэртэ мүнөө хэлэнэд. Бидэнэр тэдэ бусад оронуудые нэрлээшьегүйбди, тиин Англиешье тиимэ оло дахин нэрлээ бэшэбди. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Зүгөөр, бидэ хоргодон наадахаяа бодоногүйбди. Индидэ, Бирмэдэ болон Афганистанда хэн колонизатор байгааб гэжэ бидэнэр мүн бүхы дэлхэйдэл адляар мэдэнэбди.

Бидэнэр колонизаторнуудай үзэмжэгүй үүргэ тухай хэлэхэдээ, мүн английскашье колонизаторнуудые хараадаа абаһан байгаабди. Зүгөөр колонизаторнууд гээшэ Англи бэшэ, тэрэнэй арадшье бэшэ юм. Английскэ колонизаторнууд хадаа өөһэдыгөө Англиин арадтай адлидхаха эрхэ хэзээшье олохогүй.

Англиие гү, али английскэ арадые доромжолһон ямар нэгэн ушар манай хэлэһэн үгэнүүд соо байгаагүй. Бидэнэр шадамар бэрхэ ба ажалда дуратай английскэ арадые гүнзэгыгөөр хүндэлдэгбди. Тэрээнтэй эбтэй байха дуратайбди. **(Үни удаан альга ташалга).**

Бидэнэр английскэ правительство тушаа доромжолгошье хээгүйбди, гомдохоор юумэшье хэлээгүйбди. Зүгөөр бидэнэр колониальна системые буруушаагаабди, буруушаанашьебди, тэрэниие түргэнөөр лэ үгы хээ һаа һайн байгаа гэжэ тоолонобди, юундэб гэхэдэ, тэрэ хадаа дан муу муухай системэ мүн. Колониальна оронуудай арадууд тэрээнһээ түргэнөөр сүлөө болоо һаань лэ һайн байгаа. Бидэнэр хадаа колониальна богоолшолгодо болон колониальна бэеэ даанхай бэшэ ябадалда эсэргүү тэмсэжэ байгшадай эгээн үнэн сэхэ ханинар мүн болонобди. **(Альга ташалга).** Бидэнэр хадаа колониальна гуримуудые үгы хэһэн ябадалые баяртайгаар һайшаахабди. Английскэ арадай олонхинь иимэ ябадалые тэрэшэлэн һайшааха байха гэжэ би һананаб. **(Альга ташалга).**

Колониальна болон бэеэ даанхай бэшэ оронуудта колонизаторнуудай зоргоороо эзэрхэдэг сагынь үнгэрэн һалажа байна. Зүгөөр колонизаторнууд хадаа бүхэли арадуудые тонодог системээ һайн дураараа болюулха дурагүй байха. Тиимэ юумэн болохо гэжэ һанажа болохогүй.

Колониальна дарлалтаһаа үшөө сүлөөлэгдөөгүй арадуудта дуратай һайнаар хандажа байһанаа, национальна сүлөөрэлгынгөө түлөө тэдэнэрэй тэмсэлдэ һайшаалтайгаар хандажа байһанаа бидэнэр өөһэдынгөө хэлэһэн үгэнүүдээр болон ябуулгануудаар харуулхые хүсэнэбди. **(Үни удаан альга ташалга).**

Индидэ болон Бирмэдэ колонизаторнуудай урдань хэжэ байһан ажал-ябуултыень өөһэдынгөө үгэнүүд соо бидэнэрэй буруушааһанай түлөө колонизаторнууд бидэнэртэ гомдолтой гэжэ ойлгонобди.

Колониальна болон бэеэ даанхай бэшэ оронуудай арадуудые дарлаха талаар өөһэдынгөө урда тээхи колонизаторнуудай ажал-ябуулгые ямар нэгэн аргаар сагааруулха гэжэ эрмэлзэхэ зуураа, тэдэнэр мүнөө үшөө хүсэтэй байһан колонизаторнуудай байдалые бүтэн үлөөхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Колонизаторнууд үшөө мүнөөшье олон колонинуудтай ха юм.

Африкые абаадшье үзэе. Тэрэ хадаа европейскэ болон европейскэ бэшэ оронуудай хоорондо бүхыдөө хубаагданхай. Колонизаторска политика ябуулдаг элдэб формонууд, элдэб аргануудби бии юм, зүгөөр колониальна богоолшолго тэрээнэй формо болон аргын хубилхада хүнгэн болодоггүй. Колониальна богоолшолго хадаа колониальна болон колониальна бэшэ оронуудай арадуудые харшалан дарлана, колонизаторнуудта тус арадуудай дурагүйтэлгэ үүсхэнэ.

Тус оронуудай арадууд колониальна гуримда эсэргүүсэн бүри эршэмтэйгээр тэмсэнэ. Бидэнэр энэ тэмсэлыень һайшаанабди, энэ тэмсэл хэжэ байһан арадуудта амжалта туйлахыень хүсэнэбди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Зарим холые бододоггүй ажал-ябуулагшадай Англи гү, али США-тай эбтэ барисаагүй гэжэ бидэнэрые гэмнэхэдэнь, Индитэй, Бирмэтэй болон бусад оронуудтай Англи США хоёрой хэрүүл арсалдаа гаргахыень манай хүсэжэ байһан хэбэртэйгээр хэлэхэдэнь гайхалтай болоно. Тэдэнэр өөһэдөө тус оронуудта харша аашануудые гаргадаг лэ.

Жэшээлхэдэ, Гоа тушаа господин Даллесай ба Португалиин гадаадын хэрэгүүдэй министр господин Кунья гэгшын хэһэн мэдүүлгэдэ Индидэ ямараар хандажа болохо гээшэб?

Даллесай иигэжэ хэлэһэн тухай бодоод үзэе: Гоа гэжэ индийскэ территори Португалида хабаадаха ёһотой, юундэб гэхэдэ, португальска эзэмдэгшэд тэрэниие 400 жэлэй саада тээ эзэмдэһэн юм.

Мүнөөнэй Америкын Холбоото Штадууд 250 жэлэй саада тээ английскэ колони байһан юм, хэрбээ Даллесай өөрынь хэлээшээр болоо һаа, мүнөө Даллес өөрыгөө Великобританиин дээдэ түрэлтэ королевын албата байнаб гэжэ тоолохо ёһотой болоно гэжэ индийскэ хэблэл господин Даллеста зүйтэйгөөр һануулһан байгаа. **(Зал соо энеэдэн болоно, альга ташалга).**

Господин Даллесай мэдүүлгые зүбшөөхэ гээшэ колониальна дарлалтын системые гансал һайшааха бэшэ, харин мүнхэжүүлхэ гэһэн удхатай.

Бидэнэр энээниие зүбшөөжэ шадахагүй байнабди. Энэ хадаа арадуудай интересүүдтэ буруугаар хандаһан ябадалһаа үндэһэлһэн буруу мэдүүлгэ гээшэ гэжэ бидэнэр тоолонобди. Индийскэ арад, Индиин хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад Гоа тухай Даллес Кунья хоёрой хамтын коммюнике зүбөөр сэгнэһэн байха юм. Тус мэдүүлгэнь болбосронгы гүрэнүүдтэ гутамшаг муухай зүйл мүн болоно.

Индийскэ арадай һанааень зобоожо байһан ондоо нэгэ асуудал тухай- -Кашмирска асуудал тухай хэдэн үгэ хэлэхыемни зүбшөрыт. Энэ асуудал тушаа советскэ хүнүүдэй юун гэжэ һанажа байһыень Николай Александрович Булганин бидэ хоёр Кашмирта байхадаа шууд сэхээр хэлээ һэмди. Энэ асуудал хадаа арадай дундаһаа гараһан бэшэ, харин арадуудай хоорондо үһөө хиһаа гаргаха гэжэ эрмэлзэжэ байһан гүрэнүүдэй зорюута гаргаһан зүйл мүн.

Кашмирай арад өөрынгөө территориие Индиин Республикын таһаршагүй хубинь мүн гэжэ тоолодогыень бидэ тэндэ байхадаа мэдээбди. Энэ асуудалые кашмирска арад эсэслэн шиидхээ, кашмирецууд өөрынгөө хэрэгүүдые гадаадын хамааралгагүйгөөр, Кашмирта амгалан бэшэ байдал, уласхоорондын зүршэлдөөтэ байдал бии болгохые хүсэжэ байһан хүнүүдэй дуратайшье, дурагүйшье байхаһаа дулдыдангүйгөөр эсэслэн гуримшуулха байха гэжэ бидэнэр гүнзэгыгөөр этигэнэбди. **(Альга ташалга).**

Өөрынгөө гүрэниие холбон нэгэдүүлхэ тухай, Индиин Республикада ажаһуужа байгаа бүхы арад угсаатанай хуулита ёһоной хүсэл эрмэлзэлгые хангаха тухай индийскэ арадай болон тэрэнэй правительствын анхарал оролдолгонь өөһэдынгөө национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байгаа бүхы арадуудай хүсэл эрмэлзэлгэдэл адляар советскэ хүнүүдтэ һайн ойлгосотой байна.

Манай орон хадаа европейскэ ба азиатска орон мүн болоно, тэрэнэй территориин ехэнхи хубинь азиатска түби дээрэ байдаг юм гэжэ бидэнэр Индидэ, Бирмэдэ ябахадаа хэлэһэн үгэ соогоо тэмдэглэһэн байнабди. Советскэ Союзай бүхы арадууд ороной европейскэ гү, али азиатска хубида ажаһууһанай хамаагүйгөөр, үндэһэ яһанай, шажан шүтэлгын илгаагүйгөөр эбдэршэгүй хани барисаата арадуудай ахадүүгэй нэгэдэмэл бүлэ болоно гэжэ бидэнэр шухалашалан зааһан байгаабди. Манай ороной бүхы арадууд коммунизм байгуулгын агуу ехэ зорилгоор нягтаран нэгэдүүлэгдэнхэй. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Советскэ Союз хадаа һайн дураараа нэгэдэһэн тэгшэ эрхэтэ 16 союзна республикаһаа бүридэһэн олонациональна агуу ехэ гүрэн мүн. Манай орон дотор бүхы хуули засаг хадаа хүдэлмэришэн ангида, ажалша таряашадта, интеллигенцидэ — советскэ обществын ажалшадта хабаадана.

Бидэнэр хадаа национальна дарлалтада, хүниие хүнэй ямараалшье мүлжэхэ ябадалда эсэргүү, хүн түрэлтэндэ ехэ ядарал ушаруулһан колонизаторнуудай эзэрхэлгэдэ эсэргүү хододоо тэмсэжэ байгаабди. Энээн тухай бидэнэр Инди болон Бирмэдэ ябахадаа хэлэһэн үгэнүүд соогоо сэхэ руунь хэлэжэ, колониальна системэ гээшэ арадта харша ба тон таарахагүй системэ мүн гэжэ тэмдэглэһэн байгаабди.

Мүнөө колонизаторнууд яахадаа иитэрээ тэбдээ гээшэб?

Яахадааб гэхэдэ, манай хэлэһэн үгэнүүдые арад олониитэ угаа ехээр һайшаана бшуу. Арадуудые мүлжэлгын ба богоолшолгын колониальна системые буруушааһан Советскэ Союзай хэлбэришэгүй хараа бодол гансал манай үгэ хэлэһэн газарта бэшэ, харин манай хэлэһэн үгые дуулаһан, үшөө нэгэтэ бэшэ дуулаха газарташье һайшаагдаха байха. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Энэ хадаа үнэн зүб үгэ мүн, тэрэниие империалистнууд ямарханшье түмэр хаалтаар нюун барижа шадахагүй.

Даллесай баримталһан хараа шугамые гансал колониализмда дурагүйшүүл буруушаана бэшэ, харин колониальна журамда эсэргүүсэдэггүйшүүлшье буруушаана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энээн тушаа американска сенатор Кефовер гэгшын хэлэһэн үгые һануулжа болоно.

«Нэн түрүүндэ Холбоото Штадууд хадаа Азидахи хуушан колониализмһаа хүсэд һалаха ёһотой»—гэжэ тэрэ сенатор хэлэнэ.

Господин Кефовер юрэ колониализмһаа арсахые бэшэ, харин «хуушан» колониализмһаа арсахые уряалһыень анхаралдаа абыт. **(Энеэдэн, зал соо шэмээтэй болоно).**

Тэрэ хадаа колонизаторнуудай өөрынгөө колониальна эзэрхэлгые бэхижүүлхын тулада шэнэ формонуудые бэдэрхыень хүсэнэ, «шэнэ» колониализм тухай хэлэнэ.

Тиимэһээ тэрэ иигэжэ уряална: «бидэнэр хадаа муу правительствонуудые дэмжэхын түлөө манай туһаламжын хэрэглэгдэхые зүбшөөрхэ ёһогүйбди».

Энэ хадаа тон шухала мэдэрэлгэ мүн.

Арадууд колониальна богоолшолгодо эсэргүүсэн хэды ехэ эршэмтэйгээр тэмсэжэ байнаб гэжэ колонизаторнууд мэдэнэ. Арадууд өөһэдынгөө оронуудай эрхэ сүлөө болон национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө баатар зоригтойгоор, ами бэеэ хайрлангүйгөөр тэмсэхээр бэлэн байна гэжэ колонизаторнууд мэдэнэ. Арадууд хэдэ хэдэн оронуудһаа колонизаторнуудые үлдэжэ гарганхай.

Гадаадын дарлалтые үгы болгон хаяад, өөрынгөө хуби заяае гартаа абаад, алдарта Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро Хитадай Арадай хүсэн түгэс республика байгуулжа, мүнөө социализм амжалтатайгаар байгуулжа байһан агуу ехэ хитад арадай тэмсэлынь колониальна болон бэеэ даагаагүй оронуудай бүхы арадуудта зориг бадаруулма үльгэр жэшээ мүн болоно. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

Мүнөө колонизаторнууд өөһэдынгөө колониальна эзэрхэлгын формонуудые ондоо болгохо гэжэ шиидээ. Тэдэнэр колониальна оронуудта өөһэдынгөө сэрэгүүдые эльгээхэ ба богоолшологдожо байһан оронуудай хэрэгүүдтэ даншье бүдүүлигээр хамаараха мэтын аашануудые багаар хэрэглэдэг болонхой.

Тэдэнэр мүнөө ойлгод гэжэ аашална гэбэл: хүнүүдые, баяшуулай засагые өөрынгөө талада мэхэлэн оруулна, «һайн правительствонуудые» табина, Багдадска пакт шэнги эзэрхэг түримхэй бүлэглэлнүүдые байгуулна.

Тэдэнэр «экономическа туһаламжа» гэжэ нэрэтэй юумэндэ зөөри гаргана, зарим оронуудта буу зэбсэг «түлөөһэгүйгөөр» үгэнэ. Зүгөөр, тиимэ буу зэбсэгүүдые абаһан гүрэнүүд тэрэнэйнгээ түлөө дайн сэрэгтэ хэрэглэхэ хүнүүдые колонизаторнуудта үгэнэ, ехэ арминуудые байгуулна, тиигэжэ өөһэдынгөө арадуудые муудхаан доройтуулна.

Колонизаторнууд «туһаламжа» абаһан арадуудые мүлжэжэ, нэгэ долларой түлөө арбан доллар хожомынь абахын тула «туһаламжа» гэжэ нэрэтэйгээр доллар үгэнэ. Иимэ юумые хэхэдээ тэдэнэр арадуудые мүн политическэ талааранышье богоолшолно. Колонизаторнуудай эзэрхэлгын «шэнэ» формонууд иимэ байна.

Энэ хадаа гансал Азиин, Африкын оронуудта гү, али һулаар хүгжэнги бусад оронуудта хабаадана бэшэ. Мүнөө «туһаламжын» тиимэ аргаар Америкын Холбоото Штадуудай монополистнууд Европын оронуудта ехээр нэбтэрэн орожо байна. НАТО гээшэ эгээл иимэ байха юм.

Европын оронуудта, тэрэ тоодо ехээр хүгжэнги Баруун Германидашье, буу зэбсэг түлөөһэгүйгөөр үгэжэ байһан Америкын Холбоото Штадуудай тиимэ «һайн һаналые» юутээр тайлбарилхаб? Тэдэнэр гансал һулаар хүгжэнги оронуудые бэшэ, мүн ехээр хүгжэнхэйшье оронуудые гартаа абаха гэһэн зорилго табина.

Тиимэ политикые элирүүлэн сохихо зуураа, бидэнэр болбол НАТО болон тэрээндэ адли бусад бүлэглэлнүүд хадаа политическэ болон экономическа гүнзэгы ехэ зорилгонуудые табиһан организацинууд мүн болоно гэнэбди.

НАТО юундэ байгуулагданхайб гэхэдэ, Советскэ Союз эзэрхэг түримхэй ааша гаргана гэлсэнэ, тиимэһээ НАТО-да оролсоһон гүрэнүүдэй айхабтар хүсэтэ нэгэдэмэл армиие байгуулха, тэрэниие Советскэ Союзда болон социалистическа лагериин бүхы оронуудта эсэргүү табиха хэрэгтэй гэлсэнэ.

Иимэ худал хуурмаг юумэн хэндэ хэрэгтэй байһыень ойлгожо ядахаар бэшэ. США-гэй монополистнуудһаа улам ехээр дулдыдадаг болоһон оронуудтахи хубилалтануудые арад олониитын анхаралһаа нюухын тулада тиимэ юумэн хэгдэнэ.

Хооһон шанартайгаар байгуулагдаһан энэ хуурмаг юумэн мүнөөнһөө үгы болон һалажа байна, үнэн зүб юумэн гээшэ юуб, зүб бэшэ юумэн гээшэ юуб гэжэ хүнүүд ойлгожо эхилээ.

Хэрбээ Советскэ Союз бусад оронууд дотор шэнэ социальна байгуулалтые дайнай хүсөөр байгуулха гэжэ үнэхөөрөө һанаһан байгаа һаа, тэрээние үни хада туйлаха байгаа гэжэ хүнүүд ойлгожо эхилээ.

Дайнай эсэс багта эгээн хүсэтэ арми Советскэ Союзда байгаа гэжэ хэн мэдэнэгүй гээшэб? Өөрынгөө хүсэд бэлэн байһан арминуудые урагшань дабшуулжа, бүхы Европые эзэлхэдэнь тэрэ үедэ Советскэ Союзда юуншье һаад хээгүй бшуу. Зүгөөр тиимэ юумэн болоогүй, боложо болохошьегүй байгаа.

Революцинууд газаа талаһаа асарагдадаггүй, өөрыгөө сүлөөлхын түлөө тэмсэжэ байһан арадууд өөһэдөө революци хэдэг юм гэһэн марксизм-ленинизмын заабари һайн мэдээжэ. Советскэ хүнүүд хадаа амгалан ёһоор оршон ажаһууха тухай агуу ехэ Ленинэй зааһан замаар хододоо ябаһан ба ябахашье байна. Тиигэжэ амгалан ажаһууха зорилго хадаа бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэжэ хараална. **(Үни удаан альга ташалга).**

Дайнай дүүрэһэнэй хойто тээ зарим империалистнууд «советскэ аюул» гэжэ хуурмаг юумээр арадуудые айлгаха гэжэ юундэ тиитэрээ оролдоноб?

Тэдэнэр энээниие өөһэдынгөө шунахай сэдьхэлээр ябуулна гээшэ.

Тэдэнэй зорилгонь элитэ — арадые ехээр тонохын тулада, сэрэгэй промышленностиие хүшэр хүндэ налогой хүсөөр хүгжөөхын тулада иимэ юумэ империалистнуудта хэрэгтэй байна. Дайн сэрэгэй хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ байһан монополинуудай зонхилогшодто иимэ юумэн хэрэгтэй.

Тэдэнэр иимэ юумэ хэжэ тон ехэ капитал олоно. Мүнөө США-гэй томо монополинууд сэрэгэй продукциин үйлэдбэриһөө дайнай үеынхидэ орходоо хоёр үлүүтэй дахин ехэ олзо олоһониень харуулхада ойлгосотой болоно.

1955 ондо американска корпорацинуудай олзонь урьдшалан абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор 43 миллиард доллар болоно. США-гэй нүлөөдөө оруулжа байһан оронуудта «туһаламжа» үгэхэ зөөри монополистнуудта бии байна. Бодото дээрээ энэ хадаа туһаламжа бэшэ, харин хүшэр хүндэ уялгын ёһоор үгтэһэн юумэн болоно.

Советскэ Союз тиимэ политикые буруушаана. Советскэ Союз хадаа бүхы оронуудтай холбоо харилсаагаа тэгшэ эрхын ба бэе бэедээ туһатай байлгын үндэһэ һуури дээрэ, тус оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй ябадалай үндэһэ һуури дээрэ байгуулна. Бидэнэр али нэгэн гүрэндэ экономическа гү, али техническэ туһаламжа үзүүлхэдээ тэрэниие хаси нүхэрэй ёһоор, өөрынгөө условинуудые баадхангүйгөөр бэелүүлдэг байнабди.

Манайда үлүү капитал гэжэ байхагүй, манай ажахы түсэбэй ёһоор хүтэлбэрилэгдэнэ. Бидэнэр капитал газаашань гаргаха гэжэ, мүн эд бараа газаашань гаргаха гэжэ оролдоногүйбди. Бидэнэр манай орондо, манай союзнигуудта хэрэгтэй хэмжээгээр, гадаадын оронуудтай наймаа хэхэ ябадалые хангаха хэмжээтэйгээр эд бараа үйлэдбэрилдэг байнабди. Манайда нэгэ зарим эд бараанууд оронойнгоо улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые хангалтада хүрэхэгүйгөөр мүнөө дээрээ үйлэдбэрилэгдэнэ.

Тиибэ яабашье, бидэнэр хадаа манай хани нүхэдтэ ахадүүгэй ёһоор туһалха гээшые өөрымнай уялга гэжэ тоолонобди. Тиимэ туһаламжа хадаа бэе бэедээ ашагтай байха ёһоор бэелүүлэгдэдэг байха юм. Бидэнэрһээ һайн һаналай туһаламжые абанабди гэжэ манай хани нүхэд мэдэнэ. Энэ хадаа манай үнэн сэхэ һанал бодол тухай гэршэлэн харуулһан ушарһаа ханинартамнай тон хүндэтэйгөөр сэгнэгдээгүй байжа болохогүй байна.

Иимэ оршон байдалда монополистнууд өөрынгөө аргые ондоо болгохо баатай болоно. Капиталистическэ оронуудай зүгһөө һулаар хүгжэнги оронуудта экономическа туһаламжые ехээр хүргэхэ хэрэгтэй гэжэ мүнөө зарим бодомжотой буржуазна ажал-ябуулагшад хэлэдэг болоо. Тэрэнь муу бэшэ. Капиталистическэ оронууд тиимэ туһаламжа хүргэжэ байг лэ. Энэнь оронуудые сэрэгэй бүлэглэлнүүд болон союзуудта татан оруулжа байһанһаа ханитүй дээрэ байна.

Өөһэдынгөө бэеэ даанхай байдалые һаяхан туйлаһан гүрэнүүдтэ капиталистическэ оронуудай үзүүлхэ гэжэ байһан туһаламжые тус оронуудта нэгэ талаараа Советскэ Союзай үзүүлһэн туһаламжа шэнгеэр хараха хэрэгтэй болоно. Хэрбээ Советскэ Союзай үгы байгаа һаа, монополистнууд болон империалистическэ гүрэнүүд һулаар хүгжэнги оронууд-

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

СССР-эй Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэhэн үгэ

(Үргэлжэлэл)

та туhа хүргэхэ байгаа гээшэ аал? Үгы, тиихэгүй байгаа. Урдань тиимэ юумэн гэжэ хэзээшье байгаагүй юм. **(Зал соо шэмээтэй болоно, альга ташалга).**

Капиталистическэ ёhоной «түлөөhэгүй» туhаламжые хамаагүйгөөр абаа hаа, тэрэ туhаламжань, боголшолгодо хүргэжэ болохо байна гэжэ би хэлээ hэм.

Консервативна правительствын туйлаhан амжалтануудые hаяхан шэнжэлхэ зуураа, Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр байhан господин Макмиллан гэгшэ тус правительство Ирантай амжалтатайгаар хэрэгээ бүтээжэ, тэрэнэй эсэстэ абаданска нефть Англи руу ехээр урдажа эхилээ гэжэ мэдүүлhэн байна.

Зүгөөр энэ хадаа Иранда хабаатай баялигууд ерэнэ гээшэл. Энэ хадаа Иранhаа ерэhэн алтан английска, американска, голландска болон французска банкнуудай подвал руу ороно гээшэл. Иимэ юумэнэй боложо байхада Иранай арадууд ядаралта байдалда байнал. Иранда «туhаламжа» хүргөөд, иранска нефтиие үнэгүйгөөр абажа, иранска арадай үлэсэжэ ядаржа байхадань, тэдэнэр баяжажа байна.

Американска болон английска монополистнуудай дурадхаhан туhаламжые бү абагты гэжэ бидэнэр Азиин арадуудта хэлэнэгүйбди. Зүгөөр бидэнэр тиимэ «туhаламжые» наринаар мэдэжэ абаха хэрэгтэй, юундэб гэхэдэ, монополистнууд түлөөhэгүйгөөр юушье үгэдэггүй юм гэжэ уридшалан hануулнабди.

Капиталистнууд түлөөhэгүйгөөр юушье хэдэггүй юм. Капитал гээшэ нэмэлтэ олзогүйгөөр байжа шадахагүй.

Нүхэд депутадууд!

Индидэ байhан тухай, Индийскэ гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэй, штадуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, Индиин хүдэлмэришэдтэй, таряашадтай, интеллигенцитэй, тэндэхи бүхы хүнүүдтэй манай уулзалганууд тухай эгээн hайн юумэнүүд hанагдана гэжэ би хэлээ hэм.

Бидэнэр Индитэй, тэрэнэй агууехэ, ажал хүдэлмэридэ дуратай арад зонтой хани барисаае, господин Нерутэй, бидэнэрэй холбоо барисаа байгуулhан Индиин бусад гайхамшагта ажал-ябуулагшадтай хани барисаае ехэ юумэ гэжэ тоолонобди, манай эбтэ хани харилсаае дэмжэхэ ба хүгжөөхэ гэжэ хүсэнэбди.

Бидэнэршье, мүн манай индийскэ ханинаршье эдэ эбтэ хани харилсаагаа бусад гүрэнүүдтэй Индиин, мүн Советскэ Союзайшье эбтэ хани харилсаанда hаалта хэхэгүйгөөр хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ гэжэ хүсэнэбди.

Манай хани барисаан хадаа нэгэ, хоёр гү, али хэдэн гүрэнүүдтэй нягта холбоо барисаа байгуултаар хизаарлагдаха ёhогүй гэжэ бидэнэр ойлгонобди. Бидэнэр бүхы гүрэнүүдтэй хани барисаа байгуулхые хүсэнэбди.

Тиимэhээ бидэнэр хадаа бусад гүрэнүүдтэй, тэрэ тоодо ямар нэгэн шалтагаанаар манай харилсаанууд тиимэ *hайн бэшэ* байhан гүрэнүүдтэйшье манай ханинарай эбтэ *хани харилсаа* байгуулхадань баясанабди. Манай хани болохо Индиие дамжуулан тус гүрэнүүдтэй харилсаагаа hайжаруулхабди гэжэ бидэнэр найданабди.

Бидэнэр бүхы оронуудтай, тэрэ тоодо капиталистическэшье оронуудтай хани барисаа байгуулха гэжэ үнэн зүрхэнhөө эрмэлзэдэг байhан ба эрмэлзэнэшьебди. Тусхайлбал, бидэнэр эгээн хүсэтэ капиталистическэ оронуудтай — Америкын Холбоото Штадуудтай, Англитай болон Франциттай хани барисаатай байхые хүсэнэбди.

Хэрбээ бидэнэр энээниие туйлаа hаамнай, тиин энэ хадаа гол түлэб манhаа бэшэ, харин США-гэй, Англиин болон Францийн правительствонуудhаа ба арадуудhаа дулдыдаха, — хоёр системэнүүдэй ёhотойл амгалан ёhоор оршон байха ба мүрысэхэ услови байгуулагдаха hэн.

Үшөө энээниие туйлаагүй байhамнай халагламаар байна, зүгөөр бидэнэр энэ талаар өөрынгөө хүдэлмэриие ябуулха зуураа, этигэл найдабаритай байхабди, хүсэл оролдолгоёо гамнангүй гаргахабди. **(Альга ташалга).**

Бидэнэй болон бусад гүрэнүүдэй хоорондо Инди нейтральна байдалтай байха гэжэ соносхоhон Индиин хүтэлбэрилэгшэдэй хараа бодолые бидэнэр hайнаар ойлгожо, бүримүhэн дэмжэнэбди. Инди хадаа үнэхөөрөө нейтральна гүрэн ба манайшье талаhаа, мүн бусад гүрэнүүдэйшье талаhаа этигэл найдабарида хүртэхэ, хүндэлэгдэхэ ёhотой болоно.

Агууехэ Хитад Арадай Республикатай бидэнэр ахадүү ёhоной эгээн нягта харилсаатайбди. Манай оронуудай арадууд — ахадүүнэр юм.

Индиин Республикатайшье хани ёhоной hайн харилсаанууд бии болоод, бэхижэжэ байна. Бидэнэр Индеэр ябахадаа «Хинди—руси, бхай-бхай!» — «Индиецүүд—ородууд ахадүүнэр мүн!» гэhэн арад зоной эгээн үнэн сэдьхэлhээ хэлэhэн үгэнүүдые хаа хаанагүй дуулажа ябаабди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Харин Советскэ Союз, Хитадай Арадай Республика, Индиин Республика хүн түрэлтэнэй хахадынь болоно, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахихын ба бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ түгэлдэр ехэ хүсэн болоно. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Нүхэд депутадууд!

Инди, Бирма ба Афганистанаар бидэнэй ябаад ерэhэнэй үрэ дүнгүүдые зүбшэн хэлсэжэ, эдэ оронуудта бидэнэй хэлэhэн үгэнүүдые шэнжэлжэ үзэхэ зуураа, хилын саанахи зарим ажал-ябуулагшад, мүн тэрэшэлэн буржуазна эгээн убайгүй журналистнууд болбол Советскэ Союз «Женевын ёhо заншалhаа» арсана гэжэ бидэниие зэмэлнэ. Энэ тон буруу.

Бидэнэр хадаа Женевэдэ Дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые Толгойлогшонорой уулзаhанай эсэстэ уласхоорондын түгшүүрилые hуларуулхада шухала туhа нэмэри хэhэн хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсагшад гээшэбди.

Бидэнэр энэ hуларуулгын түлөө, мүн тэрэшэлэн Правительствонуудые Толгойлогшонорой Зүблөөн дээрэшье, Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн дээрэшье тэмсэhэн байнабди. Европодо аюулгүй байдал хангалта ба энээнтэй холбоотой германска асуудал, буу зэбсэг хуряаха тухай асуудал, мүн тэрэшэлэн Зүүн ба Баруун оронуудай хоорондо улам нягта холбоо хүгжөөлгэ мэтын иимэ тон шухала асуудалнуудые хаража үзэхыень гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэ даалгагдаа hэн.

Уласхоорондын харилсаануудтахи түгшүүрилые саашадань hуларуулхые, эб найрамдал улам бэхижүүлхые оролдон, амгалан байдалда дуратай арадуудай тэмсэжэ байгаа үрэ дүнгүүдэй мүнөө дээрээ туйлагдаагүй байhанда бидэнэр зэмэтэй бэшэбди.

Дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые Толгойлогшонорой ба гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй, Женевскэ зүблөөе, илангаяа Правительствонуудые Толгойлогшонорой Зүблөөе дэлхэйн бүхы арадууд халуунаар амаршалhан байна. Уласхоорондын түгшүүрилые hуларуулха, эб найрамдалай хэрэгые батадхаха гэжэ арадуудай хүсэдэг хүсэл эрмэлзэлынь эдэ зүблөөндэ хабаадагшадые энээнтэй зохилдуулан үгэнүүдээ хэлэхыень, дурадхалнуудаа оруулхыень баадхаа.

Теэд баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд Правительствонуудые Толгойлогшонорой Зүблөөн дээрэ уласхоорондын түгшүүрил hуларуулга тушаа гоёхон үгэнүүдые хэлэхэhээ бэшэ, ондоо юумэ хээгүй гэжэ шамарлан мэдэрхэ хэрэгтэй болоно. Энэ болбол илангаяа тэдэнэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэ хабаадана. Баруун гүрэнүүдэй министрнүүд Правительствонуудые Толгойлогшонорой Зүблөөнэй зүгhөө тэдэнэй урда табигдаhан зорилгонуудые туйлаха тушаа ёhотой hайнаар хүдэлмэрилхээ, хүсэлэл оролдолго гаргахаяа хүсөөгүй.

Энэ юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, баруун гүрэнүүдэй правительствонууд Дүрбэн гүрэнэй Правительствонуудые Толгойлогшонорой Зүблөөндэ дээдэ тушаалта түлөөлэгшэдөө эльгээхэ зуураа, Зүблөөнэй зүбшэхэ зүйлдэ табигдаhан асуудалнуудые тодорхойгоор шиидхэхэ хүсэлтэй байгаагүй. Энэ Зүблөөндэ ошоходоо, тэдэнэр ниитын hанал бодолдо баадхагдажал буулта хэhэн байгаа.

Дүрбэн гүрэнэй Правительствонуудые Толгойлогшонорой Зүблөөнэй зарлагдаhан баримта өөрөө, мүн тэндэ хэгдэhэн мэдүүлгэнүүд, гадаадынгаа хэрэгүүдэй министрнүүдтэ Правительствонуудые Толгойлогшонорой хараалжа үгэhэн программа — эдэ бүгэдэ болбол сэрэгэй тулалдаануудые уридшалан зайсуулха ба «хүйтэн дайе» усадхаха тушаа ямар нэгэн үлэмжэ тодорхой алхамуудта найдаха этигэл найдабари түрүүлжэ, уласхоорондын түгшүүрилые hуларуулхада сохом туhалаа.

«Женевын ёhо заншал» иигэжэ бии болоо hэн.

Арадууд энээниие hайшааhан байна, юундэб гэхэдэ, тэдэнэр амгалан hууханя хүсэнэ, алба налогой бага болохые, зэбсэгжэлгэдэ гаргагдадаг гаргашануудай бага болохые, хүн зоной ажабайдалые hайжаруулха хэрэгтэ угаа ехэ мүнгэ хэрэгсэлнүүдэй зорюулагдахые хүсэнэ. Арадуудай хүсэдэг бодото хүсэл эрмэлзэлынь эгээл иимэ байна.

Гэбэшье, атомна болон водородно бомбонуудые, бусад буу зэбсэгүүдые үйлэдбэрилдэг капиталистнууд арад зоной hайн гэжэ тоолодог юумэндэ, арадуудай хүсэдэг юумэндэ дурагүйтэнэ. Буу зэбсэг хороохо ба илангаяа буу зэбсэг хуряаха арга боломжые монополистнууд ашаг олзыень бага болгохо арга боломжо байна гэжэ ойлгоо. Тэдэнэр энээниие зүбшөөхэеэ яабашье хүсэнэгүй.

Эгээл иимэhээ, хюдалгын зэбсэг үйлэдбэрилэгшэд, капиталистическэ гүрэнүүдтэ хүтэлбэрилхы тушаалнуудые эзэлээд, тэдэнэй дура хүсэлые бэелүүлэгшэд хадаа Дүрбэн гүрэнэй Правительствонуудые Толгойлогшонорой Зүблөөнэй hүүлээр удангүй «Женевын ёhо заншалые» үргэдхэхэ ба хүгжөөхэ гэжэ оролдохоhоо байтагай, тэрэ ёhо заншалые эгээн эхиндэнь үгы хэхэ гэжэ оролдоhон байна.

Советскэ Союз тушаа хэлэхэ болоо hаа, тэрэнэй түлөөлэгшэд Правительствонуудые Толгойлогшонорой уулзаха үедэшье, Дүрбэн гүрэнэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн дээрэшье, hайн үрэ дүн туйлахые оролдон, хэжэ шадаха бүхы юумэеэ хэhэн байна.

Теэд энэ манай хүсэл эрмэлзэлгэ нүгөөдэ талынхидай зүгhөө hайнаар угтагдаагүй, тиин бүхы хүн түрэлтэниие hонирходог асуудалнууд шиидхэгдээгүй байна.

Эдэ асуудалнуудай эсэстээ hайнаар шиидхэгдэхынь түлөө оролдон, хүсэл шадалаа гамнангүйгөөр зорюулхабди. Зүгөөр, энэнэй тулада имагтал бидэнэй хүсэл оролдолгоёо гаргаха гээшэ дутамаг байна. Эндэ мүн тэрэшэлэн манай партнёрнуудай хүсэл оролдолго хэрэгтэй болоно.

Эсэстэ, ниитэ зоной хүсэн, олон миллион хүнүүдэй хүсэн угаа ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Тэдэнэр аюулгүй байдал хангахын түлөө, буу зэбсэг хорихын түлөө, уласхоорондын түгшүүрил hуларуулхын түлөө, «хүйтэн дайе» болюулхын түлөө тэмсэнэ.

Мүнөөнэй эгээн шухала асуудал гэбэл, европейскэ аюулгүй байдал хангаха тухай асуудал болоно. Энэ асуудалые шиидхэлгэhээ уласхоорондын бусад асуудалнуудыешье гуримшуулха хэрэг дулдыдана. Гэбэшье, хэлсээнүүдые хэхэ талаар манай партнёрнууд болоhон США, Англи ба Франци энэ асуудалда германска асуудалые зүришүүлэн табина.

Тэдэнэр ямар хараа бодолтой байнаб гэбэл, ГДР-эй ажалшадай туйлаhан социальна туйлалтануудые усадхаад, Германска Демократическа Республикые Баруун Германитай нэгэдүүлхэ, энэ нэгэдхэгдэhэн, тиихэдэ НАТО-да оруулагдаhан Германска гүрэниие ара үбэргүй зэбсэгжүүлхэ гэhэн хараа бодолтой байна. Энэнь Европа дотор аюулгүй байдал хангаха ябадалда хүргэхэhөө байтагай, тад hөөргэ, Европа дотор шэнэ дай hүжэрөөлгын аюулые тон ехэ болгожо, арадуудта хүшэр хүндэ хойшолонгуудые тохёолдуулха байбашье, тиимэ условитойгоор тэдэнэр «европейскэ аюулгүй байдал тухай» договорто гараа табихаар бэлэн байна.

НАТО-да ородог оронуудай лагериие улам хүсэтэй болгохо, тиин тэдэнэй урда СССР-эй ба арадай демократиин оронуудай үгэ дуугүй буулта хэхэ, дурадхаhан лэ эрилтэнүүдыень абахаар баадхаха тиимэ булюу ехэ хүсэ өөhэдынгөө талада бии болгохо гэhэн имагта гансал зорилготойгоор сэрэгэй тиимэ hанаашалга гаргаhан байна.

hайн лэ «аюулгүй байдал» байна даа!

Тиимэ түсэбүүд бэелүүлэгдэхэгүй гэжэ зүбөөр бодомжолдог хүн бүхэн ойлгохо байна. Европейскэ аюулгүй байдал хангалгын асуудалнуудые шиидхэхэ гэжэ үнэхөөрөө хүсөө hаа, энэ асуудалда ёhотой hайнаар, бодото байдалые хараадаа абажа хандаха хэрэгтэй. Энэ бодото байдал нэн түрүүндэ ямар байнаб гэбэл, мүнөө Германиин газар дайдада политическэ болон социальна ондо ондоо системэтэй хоёр гүрэн бии болоо, тиихэдэ тэрэнэй нэгэниинь—Германска Демократическа Республика—эб найрамдалые, демократиие бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй замаар ябана, харин хоёрдохи гүрэнэйнь хүтэлбэрилэгшэд—Германска Федеральна Республика—«хүсэ хэрэглэлгын хараа бодол» баримталдаг политикые hайшаана, тиихэдэ ГФР өөрөө НАТО гэжэ ээзрхэг түримхэй бүлэглэлдэ оролсоно.

Энэ юун тухай гэршэлэн хэлэнэб? Мүнөөнэй ушар байдалда энэ хоёр, иимэ ондо ондоо немецкэ гүрэнүүдые нэгэдүүлхэ бодото арга боломжо үгы байна. Теэд энэ хадаа Европа дотор хамтын аюулгүй байдал хангаха бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангалгада туhалха арга боломжо мүнөө үгы гэhэн удхатай аал? Үгы, тиимэ удхатай бэшэ.

Англи ба СССР, Франци ба Польша, Чехословаки ба Бельги—европейскэ бүхы гүрэнүүд, мүн тэрэшэлэн США-шье Европа дотор аюулгүй байдал хангаха гэhэн, эб найрамдал бэхижүүлхэ арга боломжонуудые бии болгохо гэhэн хүсэлэнтэй.

Энээниие үнэхөөрөө үндэhэ баримта болгоо hаа, гүрэнүүдэй бэе бэедээ харша бүлэглэлнүүдтэ ородог германска хоёр гүрэнүүд эдэ бүлэглэлнүүдэй орондо байгуулагдаха аюулгүйн ниитэевропейскэ системэдэ амжалтатайгаар хабаадажа шадаха байгаа гэжэ hанаа hаа,—тус асуудалые арадуудай аша туhын эридэг ёhоор шиидхэжэ болохо байгаа.

Ондоо шиидхэбэри бидэ олоногүйбди—Советскэ Союзда болон эб найрамдал хүсэдэг бусад гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр зорюулагдаhан сэрэгэй бүлэглэлнүүдые өөрынгөө гараар шангадхахыемнай манине хэншье баадхажа шадахагүй юм. **(Альга ташалга).**

Антисоветскэ ээзрхэг түримхэй бүлэглэлдэ нэгэдэмэл Германиин хабаадалсаха ябадалда хүргэхөөр тиигэжэ Германиие нэгэдүүлгые зүбшөөгты гэжэ дурадхадаг хүнүүд эгээл энээниие хүсэжэ байна.

Энэ асуудалаар бидэниие нэн түрүүндэ немецүүдэй, илангаяа Баруун Германиин немецүүдэй зүбөөр ойлгохыень хүсэнэбди. СССР-эй, Германиин ба арадай демократиин европейскэ оронуудай арадууд дэлхэйн шуhата дайнуудта хоёр дахин татагдажа оруулагдаhан ба манай оронуудай болон Германиин арадууд эдэ дайнуудта хэнhээшье ехэ хохидолдо ороhон байха юм. Мүнөө энээн тухай бодожо үзөөд, саашадаа тиимэ юумэнүүдэй дабтагдахагүйн тулада зүб шиидхэбэри олохо саг болоо hэн ха.

Баруун Германитай бидэнэй тогтооhон харилсаанууд тушаа хэлэхэ болоо hаа, Советскэ Союзайшье, Германска Федеральна Республикыншье аша туhада манай оронуудай хоорондо хани ёhоной hайн харилсаануудые тогтообол зохистой байна гэжэ бидэнэр нэгэнтэбэшэ мэдүүлээ hэмди.

Ниитэевропейскэ аюулгүй байдал хангаха, германска асуудалые зохихо ёhоор шиидхэхэ ябадалда зорюулагдаhан манай хүсэл оролдолгонууд Англиин болон Францийн интерестэй ямархааншье зэргээр зүришэнэгүй гэжэ ябууд зуура тэмдэглэхэмни. Харин, тад hөөргэ, нэгэдэмэл Германиие ээзрхэг түримхэй бүлэглэлдэ оруулха тухай США-гэй дайшархуу ажал-ябуулагшадай hанал бодол бэелүүлэгдэбэ гэлэй гэжэ агшан зуура бодоод үзөө hаа, энэ ушарта французууд ба англичанууд хэршье амар амгалан hууха hэн ааб даа. Тиигээ hаа, Германска үhөөрхэгшэд зоргоороо ошохо байгаа. Тэдэнэр өөрынхеэрээ болохо, тиин Франци тэдэнэй горьдодог эдиишэ болохо байгаа.

Бидэнэр энээн тухай хэлэхэдээ тиимэ байхые хүсэhэн дээрэhээ огто хэлэнэгүйбди. Тиимэ бэшэ, энээнэй тохёолдохогүйн тулада бидэнэр бүхы хүсөөрөө оролдохобди. Гэбэшье, тиимэ аюул бии гэжэ түүхын дүй дүршэл hургана, тииhээ тиитэрээ Франци Советскэ Союзhаа ба арадай демократиин оронуудhаа hула, мүн Англишье hула юм.

Тиимэhээ Франци доторшье, Англи доторшье бидэниие зүбөөр ойлгохыень үнэн зүрхэнhөө хүсэнэбди. Бэе бэедээ эсэргүүгээр тэмсэхын тулада түхеэрэлгэ хэхэ ябадалда хүсэ шадалаа гаргажа байхын орондо өөhэдынгөө ажал-ябуулгые холбоо барисаатайгаар эрхилжэ, европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудалые зүбөөр шиидхэхэ ябадал олоо hаа, дээрэ бэшэ аал? **(Удаан альга ташалга).**

Женевэдэ Францийн премьер-министр господин Форой ба Англиин премьер-министр господин Иденэй оруулhан дурадхалнууд Европа дотор аюулгүй байдал хангалгада зорюулагдаhан хэлсээнүүдые хэхэ үндэhэ олгоно гэжэ энээнтэй дашарамдуулан hануулхаяа хүсэнэб.

Энэ асуудалаар хэлсээ туйлаа hаа, тон шухала бусад асуудалнуудыешье, тэдэнэй тоодо буу зэбсэг хуряалгын асуудалнуудыешье шиидхэхэ хэрэг хүнгэдхэхэ байгаа.

Женевскэ зүблөөнүүд дээрэшье, ООН доторшье Советскэ Союз буу зэбсэг хороохо тухай, атомна болон водородно зэбсэг хорихо тухай уласхоорондын хиналта тогтоохо тухай хэдэ хэдэн тодорхой дурадхалнуудые оруулаа hэн гэжэ бултанда hайнаар мэдэгдэнэ. Эдэ асуудалнуудаар хэлсээнүүдые туйлахада США-гэй хараа бодолой хубилhан ябадал hаад тойбо татаhан байна. США хадаа тэдэнэй түрүүшээр оруулhан дурадхалнуудые үндэhэ болгон абаха гэжэ бидэнэй зүбшөөрхэдэ, түрүүшынгээ дурадхалнуудhаа гэнтэ арсажархиhан байна.

Мүнөө үедэ США буу зэбсэг хороохо тухай асуудалые бодото дээрээ табихаяа болёод, Женевэдэ президент Эйзенхаурай оруулhан имагтал ганса дурадхалые—сэрэгэй талаар мэдээсэлсэжэ байха тухай, аэрофотосьёмконуудые hаадгүйгөөр хэлсэжэ байха тухай дурадхалые түрүүшын ээлжээндэ табина.

Аэрофотосьёмконууд тухай дурадхал хадаа асуудалай гол удхые шиидхэнэгүй гэжэ бидэнэр заагаа hэмди. Бодото дээрээ буу зэбсэг хороохо ябадал бэшэ, харин буу зэбсэг бүри ехээр гаргадаг болохо ябадал хараалагдажа байхада, газар дайдаар ниндэжэ ябаад, аэрофотосьёмконуудые хэхэ ябадал имагтал сэрэгэй шунахайрал ба сэрэгэй хиирэлгын бүри ехэ болоходо туhалха байна. Энэ хадаа хиналта бэшэ, хиналтатай адлирхуушье юумэ бэшэ болоно. Бодото дээрээ энэ хадаа ондоо ороной хүсэнүүдые бүри hайнаар мэдэхэ зорилготойгоор хэрэглэhэн арга хэрэгсэл мүн.

Эгээн зохид саг олоод бусад орондо гэнтэ добтолхын тулада тиимэ аргаар абтаhан мэдээнүүдэй хэрэглэгдэжэ болохо байhаниинь эли бэшэ аал? Сэрэгэй тагнуул гэдэгhээ энэ юугээрээ илгаатай гээшэб?—гэжэ асуугдаха байна. Бодото дээрэ юугээрээшье илгарнагүй.

Буу зэбсэг хорихо асуудалда бодото hайнаар хандаха, зэбсэгжэлгын хэмжээн тухай, атомна болон водородно зэбсэг хорихо тухай хэлсээ туйлахада, түмэр замай узелнууд, далайн базанууд, аэродромууд гэхэ мэтэнүүдтэ бүри мүнөөшье зохистой, боломжотой уласхоорондын хиналтын системэ тогтоохододо хэрэг ушар ондоо болохо байна. Тиигээ hаа, нүгөөдэ орондо эсэргүүгээр нэгэ ороной гэнтэ добтолхо ябадал болюулха арга олдохо hэн. Тиимэ хэмжээ-ябуулганууд хүсэд бэелүүлэгдэмээр ба тэдэниие бүхы арадууд hайшааха байгаа.

Ямар нэгэн булюу ехэ хүсэтэй хэбэртэйгээр, тиимэhээ буу зэбсэгэй хуряаhанай аша туhагүй байhан хэбэртэйгээр буруугаар hанадаг ябадалые буу зэбсэг хуряалгын зарим дайсад эшэ үндэhэ болгоно. «Хүсэ хэрэглэлгын хараа бодолой» гаргууда гараhан политикын түлөө тэмсэдэг эдэ хүнүүд шуналтай юумэеэ хэхэдээ горьтой ехээр эндүүрхэ байна гэжэ уридшалан hануулдаг байгаабди, hануулнашьебди. **(Удаан үргэлжэлhэн, нэрьемэ альга ташалга).**

Манайда туйлагдаhан сэрэгэй-техническэ туйлалтануудаараа бидэнэр хэнииешье айлгаха гэжэ хүсэнэгүйбди, энээгээрээ hайрхаха гэжэ бүришье хүсэнэгүйбди. Гэбэшье, яаралтай зэбсэгжэлгын түлөө шуналтайгаар тэмсэгшэдые номгоруулхын тулада, бидэнэр советскэ эгээн шэнэ водородно бомбын hаяхан хэгдэhэн туршалгануудай дүнгүүд тухай hануулха ёhотойбди.

Энэ зэбсэгэй хүсэниинь олон миллион тонно юрын тэhэрдэг зүйлнүүдэй хүсэнтэй адли юм, энэ хүсэниинь бүришье ехэ болгогдожо болохо юм гэжэ мэдээсэгдэhэн байна. Бидэнэр атомна болон водородно бүхы түрэлэй зэбсэгүүдые үйлэдбэрилхэ, туршаха ба хэрэглэхэ ябадал хорихын түлөө түрүүшынхидээл адляар тэмсэнэбди. Теэд энээндэ эсэргүүсэдэг хүнүүд заагдаhан туршалгануудай үрэ дүн тухай мартаха ёhогүй байгаа. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Зүүн ба Баруун оронуудай хоорондохи холбоое хүгжөөхэ тухай Женевэдэ хаража үзэгдэhэн асуудалшье ехэ удхашанартай. Советскэ Союз энэ холбоо барисаае хүгжөөхэ хэрэгтэ бодото дээрээ туhална. Бидэнэр уласхоорондын түгшүүрилые hуларуулха гэжэ, хилын саанахи элдэб янзын ажал-ябуулагшадтай ажал хэрэгэй холбоо тогтоохо гэжэ хүсэхэ зуураа, жэшээнь, Советскэ Союзда ерэжэ, тэрэнэй ажабайдалтай танилсахаяа хүсэhэн хариин хүнүүдтэ визэ үгэхэhөө арсаагүйбди, арсанашьегүйбди.

Мүнөө жэл американска олон сенаторнууд ба конгрессменүүд манай орон дотор ерээд ошоhон байна. Тэдэниие бидэ дуратайгаар угтаабди, тэдэнтэй хөөрэлдөөбди.

Антисоветскэ тон удхагүй тэнэг статьянуудые бэшэжэ дүршэhэн американска хархис газетэнүүдэй олохон корреспондентнүүд Советскэ Союз соогуур hаадгүйгөөр аяншалhан байна. Бидэнэр энээн тухай мэдэжэ байбашье, «хүйтэн дайнай» удхаар саашадаашье бэшэхын тулада манай иишэ тиимэ журналистнуудай ерэhэниинь мэдээжэ байбашье, Советскэ Союзда тэдэнэй ерэхые зүбшөөhэн байнабди.

Харин США-гэй засагаархид Америкэдэ мүнөө дээрээ имагтал хүдөө ажахын багахан делегациин, барилгашадай делегациин, советскэ журналистнуудай гансахан лэ бүлэгэй ерэхыень зүбшөөгөөд байна. Юрэ хэлэхэдэ, советскэ журналистнууд 9 hарын турша соо визэ хүлеэхэ баатай болоо hэн. Энэ үе соо зариманиинь үхибүүтэйшье болоhон байна. **(Зал соо абяатай болобо. Альга ташаба).**

США-гэй болон бусад оронуудай эгээн элдэб янзын бүлэгүүдтэй советскэ хүнүүдэй бүри нягта холбоо барисаатай болохые хүсэнэбди. Хани барисаае алишье талаhаа бэхижүүлхые хүсэнэбди, зүгөөр Женевэдэ зарим нэгэн хүнүүдэй дурадхаhанай ёhоор, Советскэ Союзай дотоодын хэрэгүүдтэ бусад оронуудай хамаархалсаха ябадалые хүсэнэгүйбди. Тиимэ ябадалые бидэнэй хэзээшье hайшаахагүймнай элитэ.

Баруун гүрэнэй зарим ажал-ябуулагшад «Женевын ёhо заншалые» гайхалтай hонихоноор ойлгоно гэжэ ябууд зуура тэмдэглэнэгүй гаража болохогүй байна. Советскэ Союзай гансаараа армияа буу зэбсэггүй болгохые, мүн тэрэшэлэн моральна, духовно, идеологическа талаарааашье бидэнэй зэбсэгэй хуряахыемнай тэдэ ажал-ябуулагшад хүсэнэ.

Энэ темээр болодог хөөрэлдөөнүүд шэнэ бэшэ юм. Советскэ Союзда тиимэ янзын эрилтэ баадхаха гэжэ hэдэдэг хүнүүдые бодото ажабайдал оло дахин хатуу шангаар hургаhан байбашье, иимэ хөөрэлдөөнүүд түрүүшынхиеэл боложо байнагүй.

Бэелүүлэгдэжэ болошогүй политикые Советскэ Союз тушаа Америкын Холбоото Штадууд дотор номногдоно, тиихэдэ США-гэй мүнөөнэй гүрэнэй секретарь господин Даллес энэ политикын өөрсэ янзын теоретигэй зохидгүй үүргэ бэедээ даажа абаад байна гэжэ хэлэхэдээ нюуса ямаршье юумэ тайлбарилхагүй байнаб.

Эгээл тэрэ Даллес «абажа хаяха», «харюугай шанга сохилто хэхэ» тухай гаргууда гараhан бодолнуудые, ушар удхагүй бусад юумэнүүдые удаан сагай туршада үсэд нэтэрүүгээр номножо байна.

Бодото байдалые хараадаа абаха гэжэ хүсэнгүйгөөр, Америкын Холбоото Штадуудай тусгаар бүлэгүүд дүрбэн гүрэнэй Правительствонуудые Толгойлогшонорой Женевскэ Зүблөөнэй hүүлээрхи мүнөөнэй ушар байдалдашье, «хүсэ хэрэглэлгын хараа бодолой» үни буруу hүрэhэн политикые хэрэглэхэ гэжэ hэдэнэ. Советскэ Союзда эсэргүү «хашалта саашадаашье үзүүлжэ үргэлжэлүүлхэ», «улаантаниие сухарихыень баадхаха» хэрэгтэй гэдэг эдэ бүхы хөөрэлдөөнүүд эгээл эндэhээ үндэhэлэн гарана.

Энээнтэй дашарамдуулан, США-гэй зарим элитэ ажал-ябуулагшадые, тэрэнэй тоодо президент Эйзенхауэрые мүнөө баримталhан хараа бодол тухай онсолон хэлэхэ хэрэгтэй. Хэнэйшье мэдэhээр, президент Эйзенхауэр уласхоорондын түгшүүрилые hуларуулха шухала гэжэ Женевэдэ байхадаа хэлээ hэн.

Жэшээнь, арадай демократиин оронуудай арадуудта хандажа, президент Эйзенхауэрай, гүрэнэй секретарь Даллес ба Америкын бусад харюусалгата ажал-ябуулагшадай эльгээhэн «рождественскэ хандалганууд» гэдэгые хараадаа абажа хэлэнэб. Эдэ хандалтанууд «Женевын ёhо заншалтай» огто таараагүй, Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин гэшүүд болоогшо эрхэ сүлөөтэ гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамаархаhан лэ ябадал мүн гээшэ.

Тэдэ оронуудтахи мүнөөнэй байгуулалтые хубилгахын түлөө «зальбаржа» байнабди гэжэ американска ажал-ябуулагшад «рождественскэ хандалганууд» соогоо мэдүүлнэ. Энэ хэрэгтэ Америкын Холбоото Штадуудай зүгhөө «дэмжэлгэ үзүүлэгдэхэ» тухай сэхэ найдуулан хэлэнэ.

Эбсэхэеэ хүсэhэн тухайнь, «Женевын ёhо заншалые» үргэдхэн бэхижүүлхэеэ оролдоhон тухайнь энэ ушар гэршэлнэ аал?

Гэршэлнэгүй, энэ ушар эгээл тад ондоо шэглэлтэй байна, энэнь шунахайрал хүгжөөхэ ябадалда, тиимэhээ яаралтай зэбсэгжэлгэ дахин хэхэ, сэрэгэй аюул бүри ехэ болгохо ябадалда хүргэнэ.

Эдэ бүгэдэ тухайда, минии илангаяа онсо хүндэтэйгөөр хандадаг господин Эйзенхауэр тухайда хэлэхэеэ ехэ хүсэhэн байнаб. Хрущев эдэ асуудалнууд тухай хэлэхэдээ, «Женевын ёhо заншалые» үгы болгохоёо хүсэнэ гэжэ хэлэжэ болохо байна. Теэд

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

СССР-эй Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Түгэсхэл)

эдэ асуудалнуудые би өөрөө дэбжүүлэн табинагүйб, харин «Женевын ёһо заншалые» эбдэн, манай союзнигуудай ба хани нүхэдэй—арадай демократиин оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ далдагүй сэхэ хамаархагшадтал харюусана ха юмбиб.

Тиимэ эли политическэ шэнжэтэй боложо байһан «рождественскэ» хандалганууд тухай хэлсэхэ гээ юм һаа, эдэ хандалгануудай авторнуудые ойлгожо болохо байна. Тэдэнэр нилээд томо фирмэнүүдэй түлөөлэгшэд байха юм. Энэ бүлэгэй ехэхэн түлөөлэгшэ болохо господин Гарриманииешье абаад үзэебди. Тэрэнэй олон миллион доллартайнь мэдээжэ. Ехэ гү, али бага гү, бурхан мэдэг, бидэ тооложо үзөөгүйбди, зүгөөр бага бэшэл капитал мүн бусадуудташье бии. Теэд тэдэнэр Гарриманһаа бага миллионуудтай һаа, Гарриманайхиһаа олон миллионуудтай болохые лаб хүсэжэ байна. **(Зал соо абяатай болобо).**

Тиимэ болохолоороо, эндэ хүнэй ами наһан тухай һанаагаа зобоногүй, харин мүнгэнэйнгөө туулмаг тухай һанаагаа зобоно бшуу. **(Зал соо энеэлдэбэ. Альга ташаба).**

«Рождественскэ» хандалгануудай авторнууд арадай демократиин оронуудтахи гуримые хубилгахын түлөө тэмсэхэдээ тэдэнэр батиин, радзивиллүүдэй, потоцкинуудай, братиану ба бусад томо капиталистнуудай ба угаа ехэ газар эдлэгшэдэй түлөө оролдоно. Тэдэ томо капиталистнууд ба газар эдлэгшэдые арадай демократиин оронуудай ажалшад өөһэдынгөө оронуудһаа намнаһан байна. **(Удаан альга ташалга).** Теэд эдэ оронуудай арадуудые батинуудтай, радзивиллүүдтэй, потоцкинуудай, братианууд ба бусадтай адлидхажа болохогүй.

Шажан мүргэлэй огто бэшэ «рождественскэ» хандалгануудай американска авторнууд арадай демократиин оронуудһаа намнагдаһан гү, али зугадаһан капиталистнуудтай тон нягта холбоотой юм. Американска эдэ ажал-ябуулагшад арадай демократиин оронуудтахи шэнэ гуримуудые хубилгаха гэжэ хүсэхэ зуураа, тус оронуудта капиталистическэ гуримуудай дахин бусахые, капиталистнуудта фабрика, заводуудайнь бусаагдахые, томо газар эдлэгшэдтэ газарайнь бусаагдахые хүсэнэ.

Харин господин Гарриман тэдэ оронуудта капиталистнуудай бусаагдахые хүсэхэһөө гадна, мүн Венгридэ арадай демократиин засагай тогтоогдохын урда тээхидэл адляар өөрөө Венгриин экономикодо урдынхяараа эзэрхэжэ байхаяа хүсэнэ гээшэ ха.

Теэд хуушанай байдал гэлэргээ тэхэрихэгүй. Өөһэдынгөө оронуудһаа арадай-демократическа гүрэнүүдэй ажалшадай намнаһан помещигүүдтэшье, капиталистнуудташье, банкирнуудташье, томо ехэ худалдаа наймаашадташье, бусад мүлжэгшэдтэшье ямаршье «рождественскэ хандалганууд» туһалхагүй. **(Удаан үргэлжэлһэн, нэрьемэ альга ташалга).**

Бидэнэр өөһэдынгөө дүй дүршэл тушаа хэлэхэ байнабди. Капиталистическэ гуримые манай ороной арадуудай унагаагаад, хүдэлмэришэн, таряашанай гүрэниие дэлхэй дээрэ анха түрүүн байгуулхадань манай орон доторшье, мүн хилын саанашье, хуушан капиталистическэ гуримые үмөөрэн хамгаалагшад үсөөн бэшэ байһан юм. Тэдэнэр Росси дотор хуушан, капиталистическэ гүрэн тогтоохын түлөө ехээр зальбаржа байдаг һэн.

Милюковуудай, терещенконууд, юзүүд, рябушинскинууд ба томо капиталай бусад түлөөлэгшэдэй түлөө, капиталистнууд ба помещигүүдэй засагые дахин бусаахын түлөө хилын саана ехээр зальбардаг байгаа. Теэд юун болооб?

Манай орон дотор капиталистическэ гурим тогтоохо гэжэ уласхоорондын империализмын һэдэһэн бүхы һэдэлгэнүүд буруу һүрөө. Буу зэбсэгэй хүсөөр гү, али ондоо элдэб аргаар Росси дотор капиталистическэ гурим тогтоохо гэжэ һэдэһэн бүхы хүнүүдые советскэ арад өөрынгөө шалгагдамал вождь—Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр ябажа, үй бута зохёо.

Манай ороной арадууд социалистическэ хүгжэлтын замаар этигэл найдамтайгаар, бата шууд дабшан ябажа, дэлхэй дээрэ эгээн түрүүн социалистическэ общество байгуулаа, тиигэжэ ажалша хүн түрэлтэнэй олон зуун жэлдэ һанажа ябаһан хүсэл бодолые бодото дээрэнь бэелүүлээ. Манай ороной арадууд хүсэн түгэлдэр социалистическэ индустри байгуулаа. Тэрэнэй хүгжэлтын хэмжээе иимэ баримтануудшье харуулна: 1955 ондо СССР-эй бүхы промышленностиин валовой продукци 1913 оной хэмжээе 27 дахин улүүбшэлээ, харин үйлэдбэрилгын хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ 60 дахин, электроэнерги гаргалга 86 дахин, машина бүтээлгын продукци үйлэдбэрилгэ 160 үлүүтэй дахин ехэ болоо. **(Удаан үргэлжэлһэн, нэрьемэ альга ташалга).**

Манай ороной хүдөө ажахы ургажа, хүгжэжэ байна.

Революциин урда тээ Россиин хүн зоной 76 процентнь үзэг бэшэггүй байһанаа, бүри дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ манай орон дотор үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал гол түлэб усадхагдаа һэн.

Энэ жэл манай ороной һургуулинууд болон техникумүүдтэ 35 миллион шахуу һурагшад һуралсана. Дээдэ һургуулинуудта мүнөө 1 миллион 865 мянган студентнүүд һуража байна. Англи, Франци, Итали ба Баруун Европын бусад капиталистическэ оронуудай бултанайхиһаань холо олон мэргэжэлтэд Советскэ Союз дотор бэлэдхэгдэнэ. **(Альга ташалга).**

Манай орондо капиталистическэ гуримай дахин бусахын түлөө зальбархаһаа байтагай, Росси дотор эдэ гуримые буу зэбсэгэй хүсөөр тогтоохо гэжэ һэдэһэн господин Черчилль, коммунизмда эсэргүү иимэ үсэд нэтэрүү дайсан болбол мүнөө Советскэ Союз мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ талаараа капиталистическэ оронуудай холо урдань ороод ябана гэжэ мэдэрхэ баатай болонхой. Тиин энэ хадаа господин Черчиллиин урмые хухална, зүгөөр бидэниие угаа ехээр баясуулна. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Манай ороной хүгжэлтын гайхамшатта дүнгүүд арадай демократиин оронуудай ажалшадта, бусад оронуудай арадуудта зориг бадаруулма жэшээ болоно.

Дэлхэйн бүхы арадууд, тэдэнэй тоодо колониальна, бэеэ даагаатүй гүрэнүүдэй арадуудшье хүниие хүнэй мүлжэхэ ябадалда эсэргүүсэн, нэгэ оронуудые нүгөөлэ оронуудай дарлаха ябадалда эсэргүүсэн эрид шууд тэмсэнэ.

Тиин эндэ марксистско-ленинскэ һургаалай агууехэ хүсэниинь бэелэн харагдана. Марксистско-ленинскэ һургаал бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хубинуудай олон түмэн хүнүүдэй ухаан бодолдо нэбтэрэн ороно. Энэ суртал хадаа ерээдүй сагта бүгэдэниитын һургаал болохо байна. **(Удаан үргэлжэлһэн, нэрьемэ альга ташалга).**

Имагтал капиталистнуудай засагые унагаажа, арад зоной гарта засагай ороходо үнэхөөрөө эрхэ сүлөө туйлагдаха юм гэжэ өөһэдынгөө дүй дүршэл дээрэ хаража этигэһэн арадай демократиин оронуудай ажалшад коммунистическэ партинуудаа, хүдэлмэришэнэй партинуудаа, ажалай партинуудаа тойрон улам бүри нягтаар жагсажа, дайсадайнгаа али бүхы хорото аашануудта харюу үгэхэ байна.

Капиталистнууд хэды галзуураашье һаа, социалистическэ лагериие һандаргажа шадахагүй. Агууехэ Ленинэй зааһан замаар бидэнэр саашадаашье ябахабди, коммунистическэ общество байгуулхын тулада урагшаа дабшалгадамнай һаад хэдэг бүхы юумэнүүдые өөһэдынгөө оронууд дотор замһаа зайсуулан хаяжа, гар гараа шангаар барилсаад хамтадаа ябахабди. **(Удаан үргэлжэлһэн, нэрьемэ альга ташалга).**

Баруун гүрэнүүд дотор һүүлэй үедэ зарим бүлэгүүдэй баримталдаг хараа бодол «Женевын ёһо заншалда» зүришэнэ гэжэ Англиин, Америкын Холбоото Штадуудай ба Франциин эгээн холо харадаг, юумые зүбөөр сэгнэдэг ажал-ябуулагшад ойлгоно.

Лорд Чорлиин һаяхан хэлэһэн үгэнүүдыешье харуулхамни. Баруун гүрэнүүд Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Женевскэ зүблөөнэй урагшагүйдэһэнэй түлөө ехэ харюусалгатай байна гэжэ тэрэ мэдэрээ.

«Минии һанахада, баруун гүрэнүүд гансаараал бодомжотой юм гэдэг теори орой бүтэхэгүй юумэ гээшэ... — гэжэ Чорли мэдүүлбэ. Энээниие бидэнэр арсанагүйбди гэжэ ябууд тэмдэглэһүү. **(Зал соо шэмээтэй болобо).** Эдэнэй бэелүүлдэг политикань бодото дээрээ «хүсэ гаргалгын хуушан политика» мүн гэжэ би һананаб. Нүгөөдэ талаһаа, СССР нилээд ехэ хэдэ хэдэн буултануудые хээ, холо шадамар политика бэелүүлжэ, тэрэнэйнгээ эсэстэ булюу һайн байдал туйлаа».

Энэ сэгнэлтые зүбшөөрэнгүй байжа болохогүй.

Өөһэдынгөө хэһэн гэмые бусадта тохохые, «Женевын ёһо заншалай» эбдэгдэдэг ябадалда бидэниие гэмнэхээ һэдэжэ, буржуазна зарим журналистнууд минии хэлэһэн үгэнүүд тушаа, манай гүрэнэй болон политическэ бусад ажал-ябуулагшадай хэлэһэн үгэнүүд тушаа бэшэнэ. Марксизм-ленинизмын һургаал илаха гэжэ өөһэдынгөө үгэнүүд дотор бидэнэй хэлэхэдэ, тэдэнэр дураа гутана. Теэд иигэжэ хэлэхэдэ «Женевын ёһо заншал» эбдэгдэнэ аал?

Экономическа хоёр системэнүүдэй амгалан ёһоор мүрысөө хэхэдэ эгээн түрүү, прогрессивнэ системэ бологшо социалистическэ системэ илаха гэжэ бидэнэр хэлэдэг байгаабди, хэлэнэшьебди. Социалистическэ системэ имагта зүб марксистско-ленинскэ һургаалые үндэһэ һуури болгодог. **(Нэрьемэ альга ташалга болобо).**

Капитализм илаха гэжэ капиталистическэ юртэмсын, тайлбарилан хэлэбэл, тад ондоо системын идеологуудай мэдүүлхэдэнь, бидэнэр гайханагүйбди, бидэнэр эрид буруушаан тэмсэнэгүйбди. Тиимэ арсалдаан болохол ёһоороо болоно гэжэ тоолонобди, энэ арсалдаае имагтал түүхэ шиидхэжэ шадаха байна.

Социализм,марксизм-ленинизмын һургаал илаха гэжэ бидэнэй найдадаг этигэл найдабариие зарим ажал-ябуулагшад «Женевын ёһо заншалые» эбдэлгэ гэжэ тоолодог байгаа юм һаа, эдэ ажал-ябуулагшад «Женевын ёһо заншалые» буруугаар ойлгоно гээшэ ха. Бидэнэр өөһэдынгөө үзэл бодолнуудһаа, коммунизмын илалтын түлөө тэмсэлһээ хэзээдэшье арсадаггүй байгаабди, арсахашьегүйбди гэжэ тэдэнэр мэдэхэ ёһотой байгаа. Идеологическа талаараа зэбсэгээ хуряаха ябадалые бидэнһээ тэдэнэр хэзээдэшье хүлеэжэ шадахагүй байна! **(Удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга).**

Коммунизмын эсэстээ илаха ябадалда бидэнэй этигэдэг этигэл найдабарида капитализмын тала баригшад дурагүйтэнэ, тиин энэнь бидэниие гайхуулнагүй, хэмшээрхүүлнэгүй. Теэд энэ мүрысөө, энэ тэмсэл хэхэдээ эзэрхэг түримхэй дайе бидэ хэзээдэшье эхилхэгүйбди, яаралтайгаар зэбсэгжэлгэдэ эсэргүүсэн, буу зэбсэг хуряахын түлөө, эб найрамдалай хэрэгые бэхижүүлхын түлөө, амгалан ёһоор зэргэ оршохын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэбди гэжэ бидэнэр хэлэнэбди.

Тиимэ болохолоороо, «Женевын ёһо заншалые» Советскэ Союз эбдэнэгүй, харин Женевскэ зүблөөнэй талаар партнёрнуудмай бологшод эбдэнэ гэжэ үндэһэ баримтанууд эли тодоор харуулна.

Үшөө иимэ жэшээнүүдыешье абажа хараебди. Женевдэхи зүблөөнэй үрэ дүнгүүд тухай хамтын коммюнике дээрэхи бэхын хатаагүй байтар зүблөөнэй талаар манай зарим партнёрнуудмай эзэрхэг түримхэй Багдадска пактда шэнэ оронуудые баадхан оруулжа эхилээ һэн.—Ираниие тиишэнь татажа оруулба, мүн бусад гүрэнүүдыешье татажа байна.

Верховно Соведэй энэ сессиин нэгэдэхи заседани дээрэ Иранай парламентска делегациие толгойлогшо господин Мухаммед Саедэй хэлэһэн үгые бидэ анхаралтайгаар шагнабабди. Иранай арад эб найрамдалые, Советскэ Союзтай хани барисаатай байхые хүсэнэ гэжэ тэрэ хэлээ.

Энэ мэдүүлгыень бидэнэр амаршалнабди, зүгөөр Ирантай хани ёһоной харилсаа хангахые Советскэ Союзай али болохоор оролдобошье, энэ ороной правительство сэрэгэй Багдадска бүлэглэлдэ ороо, тиигэжэ СССР-тэ эсэргүүсэн добтолхо түсэбүүдтэй эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдэй мэдэлдэ Иранай газар дайдые үгөө гэжэ хэлэнгүй гаража шадахагүй байнабди.

Энэ хадаа Иранһаа гадна, мүн Турцидашье хабаатай. Турциие Кемаль Ататюрк ба Исмет Иненю гэгшэдэй хүтэлбэрилжэ байха үедэ бидэнэр ехэ һайн харилсаатай байгаабди, теэд хожомоо харилсаануудмай муудаһаниинь мэдээжэ. Энэ гансал Турциин тэмээр болоо гэжэ бидэ хэлэжэ шадахагүй байнабди, эдэ харилсаануудые муудуулһан аягүй мэдүүлгэнүүд манай талаһаашье хэгдэһэн байгаа.

Зүгөөр, тохёолдоһон байдалые хубилгаха, энэ оронтой хани ёһоной харилсаагаа дахин байгуулха хэмжээнүүд тэрэнэй һүүлээр манай талаһаа абтаһан байгаа. Гэбэшье, Турциин гүрэнэй ажал-ябуулагшадай зүгһөө бидэниие дэмжэдэггүй байһаниие халагламаар байна.

Турцида американска генералнууд ба адмиралнууд ерэжэ дайшархуу үгэнүүдые хэлэнэ, сэрэгэйнгээ флодуудые эльгээжэ, хүсэеэ харуулна.

Өөһэдынгөө хуби заяае эзэрхэг түримхэй Багдадска пакттай холбожо, Советскэ Союзтай хани, хүршэ ёһоной харилсаа тогтоохоһоо арсахадаа, Иран ба Турциин правительствонууд бодомжогүй юумэ хэнэ бэшэ аал.

Багдадска пактда мүн тэрэшэлэн хабаадалсадаг Пакистаншье өөрынгөө хүршэнэртэй адлирхуу байдалда орошоо. Индитэйшье, Афганистантайшье, Советскэ Союзтайшье тогтоохо Пакистанай харилсаануудынь нилээд һайжаруулагдамаар байһаниинь бодото баримта ха юм.

Жэшээнь, мэнэ һаяхан американска адмирал Рэдфорд Пакистанаар, хожомынь Иранаар ябаад ошоһон баримтые анхаралдаа абангүй байжа болохогүй байна. Адмирал Рэдфорд экономическа болон культурна холбоогоо бэхижүүлхын тулада бэшэ, харин тад ондоо зорилготойгоор эдэ оронуудта ерэһэн байха юм.

Пакистан ба Иран өөһэдынгөө национальна интерестэ зүришэн, эзэрхэг түримхэй бүлэглэлнүүдые эмхидхэгшэдэй зүгһөө авантюристическэ мэхэ гоходо оруулагдажа байна гэжэ түрүүн хэлэгдэдэг байһан һэргылэмжын үгэнүүдые американска адмиралай тэрэ ошолгонь гэршэлнэ. Хэрбээ Пакистан, жэшээлхэдэ, Индидэл адляар тиимэ бэеэ даанхай хараа бодолтой байгаа һаа, Пакистанай ба хүршэ оронуудайнь хоорондо хани ёһоной харилсаануудые тогтохо арга боломжо бии болгогдохо байһаниинь лабтай.

Оронойнгоо ямар муу байдалда ороһониие Пакистан дотор ойлгожо, шухала тобшололнуудые хэхэ бэзэ гэжэ найданабди. Өөһэдынгөө талаһаа бидэнэр Пакистантай хани ёһоной харилсаа тогтоохо хэрэгтэ үгтамжа хэхээр бэлэн байнабди.

Багдадска пакттай дашарамдуулан Дүтын ба Дунда Зүүн зүгэй оронуудай байдал тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хэнэйшье мэдэхээр, Багдадска пактые эмхидхэгшэд арабска оронуудые эзэрхэг түримхэй энэ бүлэглэлдэ татажа оруулхаяа бүхы хүсөөрөө оролдожо байна. Гэбэшье, эдэ оронуудай арадууд тэдэндэ эсэргүү харюу сохилто улам шангаар хэнэ.

Жэшээнь, Багдадска пактда орониень хүсөөр нэгэдүүхэ гэһэн һэдэлгэнүүдтэ эсэргүүгээр Иорданиин арадай баатар тэмсэлые советскэ ниитэ зон талархан ажагладаг байгаа, ажаглан харажашье байна.

Хариин гүрэнүүдһээ дулдыданхай байдалһаа бүримүһэн сүлөөрхын түлөө тэмсэдэг арабска оронуудай хүсэл эрмэлзэлгые бидэнэр ойлгонобди. Тиихэ зуура, Израиль гүрэнэй хэдэг ябуулганууд буруушаагдаха ёһотой байна. Энэ гүрэн оршон байгаа түрүүшынгээ үдэрнүүдһээ хойшо өөрынгөө хүршэнэртэ аюул тохёолдуулжа, тэдэн тушаа харша политика бэелүүлжэ эхилээ һэн.

Тиимэ политика Израиль гүрэнэй национальна интерестэй таараланагүй, иимэ политика бэелүүлэгшэдэй ара таладань бүгэдэндэ мэдээжэ империалистическэ гүрэнүүдэй байдагынь элитэ. Тэдэ гүрэнүүд Израилиие арабска оронуудта эсэргүү өөрынгөө зэбсэг болгон ашаглахые эрмэлзэнэ, тиихэ зураа энэ районой байгаалиин баялигые эзэн бусаар эзэмдэн хэрэглэхэ тэжэ хараална.

Баруун гүрэнүүдэй яаралтайгаар зэбсэгжэлгынгээ политикые үргэлжэлүүлжэ, эзэрхэг түримхэй бүлэглэлнүүдые байгуулжа байхадань, Советскэ Союз гадаадынгаа эб найрамдалда дуратай политикые бата шууд бэелүүлнэ, эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлгын аша туһада энээниие хүсэһэн бүхы арадуудтай хани барисаагаа бэхижүүлнэ.

Имагтал энэ үе соо Советскэ Союз зэбсэгтэ хүсэнүүдээ 640 мянган хүнөөр хороогоо, Финляндидахи Порккала-Удд гэжэ сэрэгэйнгээ базаһаа арсаа, Порт-Артурһаа өөрынгөө сэрэгүүдые болзорһоонь урид гаргаа. Советскэ Союз саг үргэлжэ нейтральна байха замда ороһон Австритай гүрэнэй договор баталаад, тэрэнэй газар дайдаһаа сэрэгүүдээ гаргаа, Германска Федеральна Республикатай дипломатическа харилсаа тогтоогоо, эб найрамдал бэхижүүлхын тулада мүн иимэ ашагтай хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абаа.

Советскэ Союз Югославитай хани ёһоной харилсаагаа дахин тогтоогоо. Удаан саг соо бидэнэр Югославитай аягүй муу харилсаатай байгаабди. Бидэнэр Югославитай хани хүршэ ёһоной харилсаагаа саашадаашье хүгжөөхэбди, Советскэ Союз Югослави хоёрой хоорондохи экономическа болон культурна холбоое үргэдхэхэбди. **(Удаан альга ташалга).**

Инди, Бирма ба Афганистанаар бидэнэй ябаад ерэлгэ, Советскэ Союзай болон энэ оронуудай хоорондо туйлагдаһан хэлсээнүүд эдэ хэмжээ-ябуулгануудай дунда элитэ һуури эзэлнэ.

СССР-эй Верховно Соведэй мүнөө боложо байгаа сесси дээрэ 1956 оной Гүрэнэй бюджедые хаража үзэхэдөө, оборонын эрилтэнүүдтэ гаргашалагдаха гаргашануудые урда жэлнүүдтэй сасуулбал 10 миллиард шахуу түхэригөөр бага болгохын түлөө бидэнэр нэгэн һаналтайгаар голосовалбабди.

Харин тиихэдэ бюджетнэ шэнэ жэлдэ Холбоото Штадуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ гаргаха гаргашанууд үшөө нэгэ миллиард доллароор ехэ болохо ба аяар 35 хахад миллиард доллар болохо байна гэжэ США-гэй оборонын министр Вильсон гэгшэ соносхоо. Энээнһээ гадна сэрэгэй бусад гаргашануудта, жэшээнь, — атомна зэбсэг бүтээлгэдэ, стратегическэ түүхэй эдүүдэй запасуудые сүтлуулгада, хариин гүрэнүүдтэ сэрэгэй «туһаламжа» үзүүлхэ ябадалда бюджет дотор бага бэшэ мүнгэ зөөри гаргашалагдахаар хараалагдана гэжэ Вильсон хэлээгүй.

Тиимэ болохоороо, бидэнэй зүгһөө уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулгада зорюулагдаһан бодото хэрэгүүд хэгдэжэ байхадань, харин, нүгөө талаһаа—баруун гүрэнүүдэй талаһаа бидэнэр иимэ юумэ харанагүйбди. Тиихэдэнь Америкын Холбоото Штадууд дотор зэбсэгжэлгэдэ бүри ехэ мүнгэ зөөри һомологдожо байна. Энэ ороной хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад эзэрхэг түримхэй пактнуудые үргэдхэнэ, харин тэдэнэй зариманиинь «Женевын ёһо заншалые» бэхижүүлгэдэ огто зорюулагдаагүй дайшархуу мэдүүлгэнүүдые хэнэ.

Теэд «Женевын ёһо заншалые» хэн бэхижүүлнэб, тэрэниие хэн эбдэнэб?

Түгэсхэлдөө Коминформ гэжэ Баруун тээ нэрлэгдэдэг коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай Информационно бюрогой саашадаа оршон байха тухай асуудал мэтын тиимэ асуудалда тогтон хэлэхээ хүсэнэб.

Үнэхөөрынь хэлэхэдэ, тиимэ асуудалай гараха ямаршье үндэһэ баримта байхагүй. Гэбэшье, Индидэ хариин журналистнууд:

— Таанар Коминформые юундэ үгы хэнэгүйбта? Бусад оронуудтахи компартинуудай ажал-ябуулгые болюулхада болохсгүй юм гү? — гэжэ бидэнһээ тон оло дахин һурадаг байгаа.

Бидэнтэй хөөрэлдэһэн бусадшье хүнүүд мүн иимэл асуудалнуудтайгаар бидэндэ хандадаг байгаа.

Эдэ хүнүүдтэ:

— Социалистическэ интернационалые тарааха гэжэ таанарта юундэ дурадхажа болохогүй гээшэб? Капиталистнуудай уласхоорондын элдэб нэгэдэлнүүдые усадхаха гэжэ таанарта юундэ дурадхажа болохогүй гээшэб? — гэжэ бидэнэр өөһэдынгөө ээлжээндэ хэлэдэг байгаабди.

Бидэнтэй хөөрэлдэгшэд энээндэмнай юушье харюусажа шадахагүй байба.

Коммунизмын дайсад Коминформдо дурагүй байгаа аабдаа. Теэд һургаал бологшо научна коммунизм Коммунистичекэ болон Хүдэлмэришэнэй партинуудай Информбюрогой байгуулагдахаһаа зуу шахуу жэл урид байгаа ха юм. Коминформын хэмжээн соо харилсан ажаллаха гээшэ марксизм-ленинизмын хараа бодолые баримталдаг, ниитын байгууламжын тусгаар гуримые пропагандалдаг коммунистичекэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай дотоодынь хэрэг мүн. Коммунистическэ партинууд хүдэлмэришэн ангиие түлөөлнэ, тэрэнэй интересые, олониитэ арад зоной тон шухала интересые хамгаална.

Коммунизмын дайсад гансашье Коминформдо дурагүйтэнэ бэшэ. Коммунизмын хамагые илагша һургаалтай бүхы оронуудта улам улам олон хүнүүдые өөрынгөө туг доро элсүүлэн жагсаажа байһан арсашагүй баримтада тэдэ дайсад бүришье ехээр дурагүйтэнэ. **(Удаан альга ташалга).**

Өөһэдынгөө үе сагта хүдэлмэришэн ангиин дайсад эсернүүд, меньшевигүүд ба бусад хэлэхэдээ, Советскэ засагай түлөөбди, теэд имагтал большевигүүдгүй засагай түлөөбди гэжэ хэлэдэг байһаниие советскэ хүнүүд һанана. Эдэ партинууд тиимэ уряа лозунгнуудаар арад зониие мэхэлхэ гэһэн, арад зониие өөрынь вождьһоо — агууехэ Ленинэй байгуулһан Коммунистическэ партиһаа амяарлан таһалха гэһэн һанаатай байгаа. Засагые хубилгажа болохо, теэд Коммунистическэ партиие хубилгахын аргагүй гэжэ тэдэнэр мэдэдэг байгаа. Коммунистическэ партиие хүдэлмэришэн ангиин интерес, арадай интерес хамгаалгаһаа сухарихыень баадхахын аргагүй юм, ушарынь Коммунистическэ парти хадаа хүдэлмэришэн ангиин ба ажалша таряашадай бодото вождь, арад зоной вождь, тэрэнэй үндэһэн шухала интересые хамгаалагша мүн. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Бүхы оронуудай Коммунистическэ партинууд Советскэ Союзай Коммунистическэ партиһаа жэшээ абажа, өөһэдынгөө бүхы ажал-ябуулгые хүдэлмэришэн ангиин үндэһэн шухала интерестэй, арад зоной интерестэй таһалгаряагүйгөөр холбодог. Арад зониие хододоо дарлажа байха һанаатайшуул бултадаа эгээл энээндэнь дурагүйтэнэ. Тэдэнэр хүдэлмэришэн ангиин уласхоорондын һанал нэгэдэлгэдэ дурагүйтэнэ, тэдэнэр Коминформын үгы болгогдохые хүсэнэ. Теэд энэ ушар тэдээнһээ дулдыдахагүй байнал! **(Нэрьемэ альга ташалга).**

* * *

Минии һанахада, бүри тодорхойшогоор тогтон хэлэхэ шухала байһан бүхы асуудалнууд эгээл иимэ байна.

Верховно Совет бидэнэй Инди, Бирма ба Афганистанаар ябаад ерэһэнэймнай үрэ дүнгүүдые һайшааха бэзэ гэжэ үгэеэ хэлэжэ дүүргэхэ зуураа найдажа байһанаа мэдүүлхые хүсэнэб, юундэб гэхэдэ, энэ ябалгамнай Советскэ Союзай арадуудай Индиин, Бирмын ба Афганистанай арадуудтай хани барисаае, харилсан ажаллалгые бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна. Харин дэлхэйн арадуудай хани барисаан—шэнэ дай һүжэрөөгшэдэй замыень хааха, арадуудай хүсэ шадалай түгэлдэр ехэ эшэ үндэһэнь мүн. **(Удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга).**

Нүхэд депутадууд, агууехэ индийскэ арадта, Индиин Республикын правительствода, премьер-министр господин Нерудэ өөртэнь **(нэрьемэ альга ташалга)**, Бирманскэ Союзай хани арадта, тэрэнэй правительствода ба Бирмын премьер-министр У Нуда өөртэнь **(нэрьемэ альга ташалга)**, Афганистанай хани арадта, тэрэнэй правительствода, премьер-министр господин Мухаммед Даудта өөртэнь **(нэрьемэ альга ташалга)** энэ үндэр трибуна дээрэһээ бидэнэй үнэн зүрхэнэй баясхалан дахин хүргэхыемни зүбшөөгыт

Инди, Бирма ба Афганистанаар бидэнэй ябаха үедэ Советскэ Союзда, манай агууехэ арадта эдэ оронуудай олон миллион хүнүүдэй зүгһөө бидэндэ анхаралтай һайнаар, инаг дуратайгаар хандаһанайнь, бидэниие хүндэлһэнэйнь түлөө халуун баясхалан хүргэнэбди. **(Нэрьемэ альга ташалга).** Бидэнэй уулзаһан гүрэнэй ба ниитын ажал-ябуулагшадта, хаа хаанагүй тон баяртайгаар, халуунаар уггагдан бидэнэй ябаһан штадуудай болон провинцинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ бидэнэр үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэнэбди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Дэлхэйн бүхы арадуудай агууехэ хани барисаан мандаха болтогой! **(Удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга).**

Эб найрамдалай хэрэгэй түлөө тэмсэдэг түгэлдэр хүсэтэй, баатар тэмсэлшэ — советскэ арад мандаха болтогой! **(Удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга).**

Советскэ Союзай бүхы илалтануудые зоригжуулан эмхидхэгшэ, Советскэ Союзай агууехэ Коммунистическэ парти мандаха болтогой! **(Удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга. Бултадаа хүл дээрээ бодобо).**

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора 32-74, отв. секретаря—27-37, партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н—00651. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 29.